

Nora Lehtonen

Päivä kerrallaan - Asunnottomuuden vaikutukset hyvinvointiin asumaan muuttamisen jälkeen

Opinnäytetyö

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

2.11.2016

Tekijä Otsikko	Nora Lehtonen Päivä kerrallaan - Asunnottomuuden vaikutukset hyvinvointiin asumaan muuttamisen jälkeen
Sivumäärä Aika	34 sivua + 2 liitettä 2.11.2016
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaajat	Tuntiopettaja Miia Ojanen Yliopettaja Jyrki Konkka
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on entisten ulkona asuvien kokemusten perusteella selvittää, miten kokemus ulkona asumisesta vaikuttaa hyvinvointiin asunnottomuuden jälkeen. Opinnäytetyössä pyritään tuomaan esiin mahdollisia vaikeuksia, jotka liittyvät asumaan muuttamiseen. Tavoitteena on keräämällä tietoa asunnottomuudesta ja asumaan muuttamisen liittyvästä muutoksesta lisätä ymmärrystä kohderyhmästä. Opinnäytetyön työelämäkumppanina toimii Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus ja etsivää työtä tekevä lähityö, jonka työnkuvaan kuuluu ulkona asuvien etsivä työ. Tausta opinnäytetyölle muodostuu asunnottomuudesta Suomessa sekä erilaisista filosofisista näkökulmista hyvinvointiin.</p> <p>Opinnäytetyön teoriapohjana toimii Erik Allardtin hyvinvointiteoria sekä Amartya Senin ja Martha Nussbaumin toimintakykyteoria. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkielma, jonka aineisto kerättiin puolistrukturoitujen haastattelujen keinoin. Teorian pohjalta muodostui teemahaastattelun runko, jonka yläteemoja ovat elintaso, yhteisyysuhteet, itsensä toteuttaminen ja toimintakykyteoria. Haastatteluihin osallistuneet ovat entisiä ulkona asuneita henkilöitä, jotka nykyisin asuvat yksityisessä vuokra-asunnossa tai asumispalveluyksikön asunnossa. Aineisto on analysoitu teemoittelun avulla.</p> <p>Entiset ulkona asuneet henkilöt kertoivat kokemuksistaan omasta hyvinvoinnistaan ja siihen vaikuttaneiden tekijöiden merkityksistä asunnottomuuden aikana ja asunnon saamisen jälkeen. Haastatteluiden perusteella päätelmä on, että asunnottomuuden kokeminen vaikuttaa yksilön identiteettiin pitkäkestoisesti asunnon saamisen jälkeen. Tämä ilmeni vaikeuksina rakentaa luottamusta ihmisiin ja yhteiskuntaan sekä laitostumisen pelkona. Vaikeuksia esiintyi myös ystävyysuhteiden ylläpidossa. Ennalta arvaamattomana seikkana ilmeni, että haastatteluihin osallistuneet eivät olleet kertoneet asunnottomuudestaan kavereilleen eikä osa läheisilleen. Suhteet perheenjäseniin eivät olleet muuttuneet.</p> <p>Jatkotutkielmiksi ehdotan asunnottomuuden tutkimista muistakin hyvinvointiteorioiden näkökulmista, jotta syntyisi kattavampi kuva haasteista, jotka liittyvät elämänmuutokseen, kun asunnon muuttaa asumaan. Toinen ehdotus on tutkia laajemmin lähityön asiakkaina olleita henkilöitä, jolloin voidaan asiakaslähtöisesti kehittää lähityön työmenetelmiä.</p>	
Avainsanat	asunnottomuus, ulkona asuvat, hyvinvointi, lähityö

Author Title	Nora Lehtonen One day at a Time - The Effects of Homelessness on Well-being after Being Homeless
Number of Pages Date	34 pages + 2 appendices 2 November 2016
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Jyrki Konkka, Senior Lecturer Miia Ojanen, Lecturer
<p>The function of the thesis was to define how the experience of living roofless effects well-being after the person is no longer homeless. The procedure was interviewing people who have lived outside. The idea was to bring out the possible difficulties that moving in involves. The aim of the thesis was to raise awareness of homelessness by collecting information on the target group. The working life cooperator was Contact Work which is an out-reaching and seeking form of social services in the Department of Social Services and Health Care of City of Helsinki. The background basis of the thesis is homelessness and the different philosophical aspects of well-being.</p> <p>The theoretical basis for the thesis was Erik Allardt's theory on well-being and Amartya Sen and Martha Nussbaum's capability approach theory. The thesis is a qualitative research, and the material was gathered via half-structured theme interviews. The structure of the interview was formed on the basis of the theory, which was then divided in four themes which are living standards, community relations, self-actualization and capability theory. The interviewees were people who used to live outdoors for a portion of their lives but are nowadays living in either a rental apartment or housing service unit. The research material was analyzed by organizing it according to different chosen themes.</p> <p>Former roofless persons gave accounts of their experience of well-being and the factors affecting it during the homeless period and after that. Based on the interviews, it could be concluded that experiencing homelessness has a long lasting effect on a person's identity, even after getting a new apartment. This manifested itself as difficulties on gaining trust in people and the society as a whole, as well as a fear of institutionalization when returning to services provided by the society. There was also struggling in maintaining relationships with friends. Relationships with family members had not changed during or after the homeless period.</p> <p>Homelessness could be further studied from the aspects of other well-being theories to get a more extensive view of the challenges related to homelessness and life change after it. Other proposal is to research customers of Contact Work to develop its working practices in customer-oriented ways.</p>	
Keywords	homelessness, roofless persons, well-being, contact work

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tausta ja tarkoitus	2
	2.1 Asunnottomuus	3
	2.1.1 Asunnottomille suunnatut palvelut Helsingissä	5
	2.1.2 Lähityö	7
	2.2 Hyvinvointi	8
3	Teoreettiset lähestymistavat	10
	3.1 Erik Allardtin hyvinvointiteoria	10
	3.2 Toimintakykyteoria	13
4	Tutkimuskysymys	15
5	Menetelmälliset ratkaisut	15
	5.1 Osallistujat	16
	5.2 Aineiston tuottaminen	17
	5.3 Aineiston analyysi	18
6	Tulokset	19
	6.1 Elintaso	20
	6.2 Yhteisyysuhteet	22
	6.3 Itsensä toteuttaminen ja arvostus	24
	6.4 Toimintakykyteoria	27
7	Johtopäätökset	29
8	Pohdinta	32
	Lähteet	35

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 2. Suostumuslomake haastatteluun osallistuville

1 Johdanto

Tein opinnäytetyöni Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysviraston jalkautuvaa ja etsivää työtä tekevän lähityön asiakaskunnan parissa. Lähityö tekee sosiaalialan työtä kaduilla ja julkisissa tiloissa sekä ulkona asuvien etsivää työtä. Tässä opinnäytetyössä haastattelin lähityön asiakkaita, jotka ovat entisiä ulkona asuneita henkilöitä. Keskityin tuomaan heidän kokemuksiaan esiin ja sitä kautta etsin tietoa siitä, kuinka asunnottomuutta kokeneiden hyvinvointi muuttui asumaan muuttamisen myötä. Tavoitteena oli selvittää, miten kokemus asunnottomuudesta vaikuttaa hyvinvointiin asunnottomuuden jälkeen. Tekemällä opinnäytetyön asunnottomuuteen liittyen halusin pyrkiä lisäämään ymmärrystä itse asunnottomuudesta, mutta myös asumaan muuttamiseen liittyvien muutoksien vaikeudesta.

Kokemusperäinen tieto nostaa esiin sekä uudenlaisia haasteita palvelujärjestelmille että ratkaisuehdotuksia elämönhallinnan parantamiseksi (Kainulainen – Saari 2013: 16). Asunnottomuuteen liittyviä opinnäytetöitä on tehty runsaasti ja pitkäaikaisasunnottomia on haastateltu kodittomuudesta. Opinnäytetöitä on tehty asumispalveluyksikön asukkaita haastatteleamalla tai kartoittamalla haastatteluihin osallistuvat sen mukaan, missä he asuvat tällä hetkellä. (esim. Honkakoski – Marjanen 2013; Jukka 2013; Kotiranta – Pajula 2009; Pellinen – Peltola 2013; Pentikäinen – Vanttaja 2016.) Myös minun opinnäytetyössäni aiheena on asunnottomuus. Näkökulmanani vain on eri asumismuodoissa asuvien entisten asunnottomien joukko, joten opinnäytetyön lähtökohtana ei ole tietty asumismuoto.

Teoriat opinnäytetyön taustalla ovat Erik Allardtin hyvinvointiteoria sekä Amartya Senin ja Martha Nussbaumin toimintakykyteoria. Teoriat ovat pohjana puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden rungolle. Olen myös kuvannut asunnottomuutta sekä määritellyt hyvinvoinnin käsitettä Daniel Haybronin filosofisten hyvinvointiteorioiden viisijaon mukaisesti. Viisijaon perusteella selvitän, miten Allardtin sekä Senin ja Nussbaumin objektiiviset hyvinvointikäsitteet istuvat hyvinvointiteorioiden kenttään.

Opinnäytetyössä perustelen aluksi opinnäytetyön tarkoitusta sekä yhteistyökumppanin valintaa. Käsitteelen taustateemoja, jotka ovat asunnottomuus sekä hyvinvointi eri filosofisista näkökulmista. Seuraavaksi esittelen teoreettisen viitekehyksen, joka koostuu Erik Allardtin hyvinvointiteoriasta sekä Amartya Senin ja Martha Nussbaumin toiminta-

kykyteoriasta. Teoriaosuuden jälkeen esitän tutkimusongelmat, joihin opinnäytetyöni perustuu. Tutkimusongelmien esittelyn jälkeen kuvailen aineiston analysointia, mitä helpottamaan käytin avuksi teemojen taulukointia. Tulokset olen koonnut teemahaastatteluista ja niiden selittämistä tukemaan lisäksi haastatteluihin osallistuneiden parhaiten aihetta kuvailevia sitaatteja. Tuloksien perusteella olen muodostanut aiheesta omat johtopäätökseni sekä vastaukseni tutkimuskysymyksiini. Samalla pohdin, kuinka valitsemani teoreettinen viitekehys sopii asunnottomuuden tutkimiseen ja kuvailemiseen. Olen kuvailut lopuksi pohdinnassa opinnäytetyön tekemisen prosessia kokonaisuudessaan sekä esittelen ehdotukseni jatkotutkimuksille.

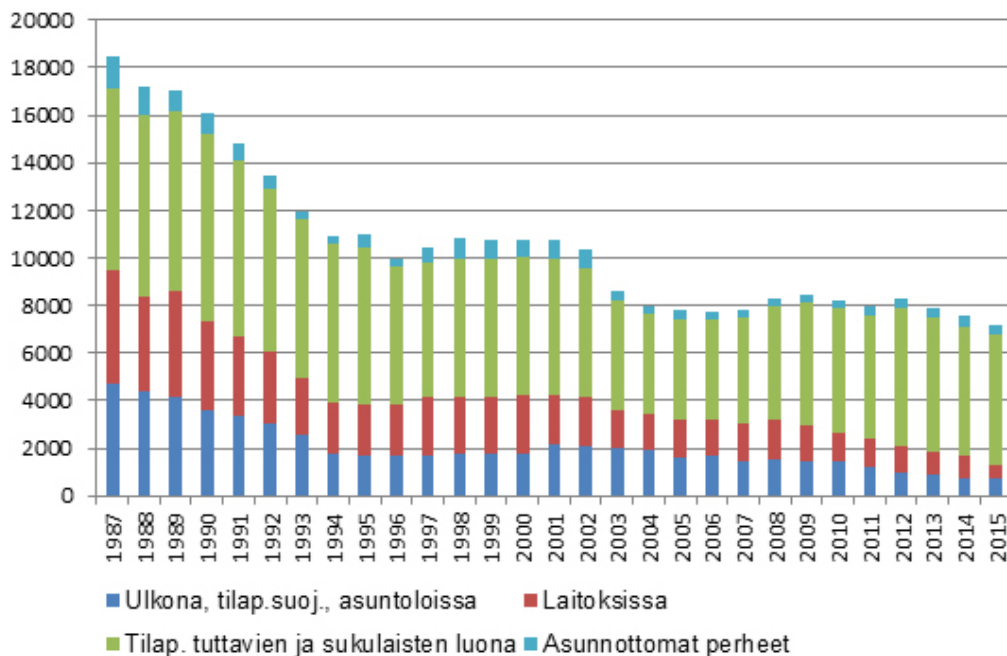
2 Tausta ja tarkoitus

Tässä luvussa kuvaan opinnäytetyön taustaa ja tarkoitusta. Kerron asunnottomuudesta Suomessa sekä määrittelen käsitteet ja asunnottomuuden riskitekijöitä. Kuvaan asunnottomille suunnattuja kunnallisia ja kolmannen sektorin palveluita sekä sitä, millaista työtä on lähityö. Määrittelen hyvinvoinnin käsitettä eri filosofisista näkökulmista esittääkseni, miten opinnäytetyöni runkona pitämäni Erik Allardtin teoria hyvinvoinnin ulottuvuuksista sekä Senin ja Nussbaumin toimintakykyteoria asettuvat yleisesti hyvinvointiteorioiden joukkoon.

Ajatus tämän opinnäytetyön tekemiseen nousi lähityön työntekijöiltä saadusta ideasta ja kiinnostuksesta asiakaskunnan kokemuksia kohtaan. Opinnäytetyön tekemistä aloittaessani tein itse sijaisuutta lähityössä. Vuoden 2017 alusta perustoimeentulotuen hakeminen tulee siirtymään sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksesta Kansaneläkelaitokselle, minkä seurauksena useampi sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus siirtyy tekemään jalkautuvaa työtä. Tämän myötä etsivää työtä tekevään lähityöhön tulee neljä työntekijää lisää. Pysin opinnäytetyölläni tuottamaan tietoa kohderyhmästä lähityöntekijöille, mikä saattaa auttaa tulevia lähityöntekijöitä orientoitumaan uusiin työtehtäviinsä. Organisaatiomuutos osaltaan puoltaa opinnäytetyöni ajankohtaisuutta. Opinnäytetyöni tausta-ajatuksena on parantaa huono-osaisimpien asemaa ja helpottaa heidän elämäänsä lisäämällä ymmärrystä heidän tilanteestaan ja kokemuksistaan sekä tämän myötä vaikuttaa yleisellä tasolla heitä koskeviin asenteisiin.

2.1 Asunnottomuus

Asunnottomuus ymmärretään niin Suomessa kuin yleensä Euroopassa moniulotteiseksi, yhteiskunnalliseksi ongelmaksi (Asunnottomuus ilmiönä n.d.). Hanne-Sinikka Niemi (2014) kirjoittaa pro gradu -tutkielmassaan *Tuetun asumisen kehykset asunnottomien asumisyksikössä* kokevansa asunnon olevan elämäntilanteesta tai asumisen taidoista riippumatta ihmisen jakamaton perustarve ja lähtökohtaisesti ihmisarvoisen elämän edellytys. Ilman näitä yksilön mahdollisuudet toimia täysivaltaisena yhteiskunnan jäsenenä ja oman elämänsä subjektina pienenevät huomattavasti (Niemi 2014). ARA:n (2016) mukaan Suomessa oli vuoden 2015 lopussa 6 785 yksinelävää asunnotonta ja 424 asunnotonta perhettä. Yhteensä asunnottomia oli 7 898.

Kaavio 1. ARA:n selvitys: Asunnottomat 2015.

FEANTSA (Euroopan asunnottomuustoimijoiden kattojärjestö) on kehittänyt asunnottomuuden muotojen ETHOS-luokittelun. Luokittelussa asunnottomuutta jaotellaan eri muotoihin, joita ovat katuasunnoton, asunnoton, asunnottomuusuhan alainen sekä puutteelliset asuinolosuhteet. Puutteellisina asuinolosuhteina voidaan pitää esimerkiksi sähköjen, veden, lämmityksen tai valaistuksen puutetta asunnossa. Katuasunnottomiksi lasketaan heidät, jotka nukkuvat ulkona, rappukäytävissä, majoissa, teltoissa, asuntovaunuissa tai ensisuojuissa. (ETHOS - yleiseurooppalaisen asunnottomuuden muodot n.d.) Tässä opinnäytetyössä käytän käsitteen *katuasunnottomien* sijaan mielestäni neutraalimpaa käsitettä *ulkona asuvat*.

Asunnon puuttuessa on haastavaa jaksaa pitää elämää muillakin osa-alueilla kunnossa. Asunnottomuus vie voimia arjen pyörittämisestä, minkä vuoksi ihminen ei välttämättä jaksaa pitää yhteyttä tuttaviin tai läheisiin. Asunnottoman tukiverkostot saattavat olla rikkinäisiä ja suhteet läheisiin kärsineet. Osallisuuden tukeminen liittyy olennaisesti myös asunnottomuuteen, sillä voi otaksua, että on hankala tuntea osallisuuden tunnetta, elleivät perustarpeet ja ihmissuhteet ole ensin kunnossa. Osallisuus voidaan käsitellä tunteena, joka syntyy yksilön ollessa osallisena jossakin yhteisössä esimerkiksi opiskelun, työn, harrastus- tai järjestötoiminnan kautta. Osallisuus yhteisöissä on jäsenten arvostusta, tasavertaisuutta ja luottamusta sekä mahdollisuuksia vaikuttaa omassa yhteisössä. Yhteiskunnassa osallisena oleminen merkitsee mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. (Osallisuus 2015.) Myöhemmässä kappaleessa on käsitelty Amartya Senin ja Martha Nussbaumin luomaa toimintakykyteoriaa, jonka yksi keskeinen toimintamahdollisuus Nussbaumin (2011: 32–34) mukaan on nimenomaan osallisuus.

Syitä asunnottomuuteen voidaan pyrkiä selittämään joko yksilöllisillä tai rakenteellisilla tekijöillä. Varhaisessa tutkimuksessa asunnottomuuden syiksi painottuivat yksilön ominaisuudet ja käytös, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmat. (Hyväri – Kainulainen 2013: 29.) Päihde- ja mielenterveysongelmat toki korostuvat tässä marginaaliryhmässä, mutta on todettava syiden asunnottomuuteen olevan moninaisemmat. Asunnottomuudesta kärsii ihmisiä eri yhteiskuntaluokista sekä koulutustaustoista. Talouden suhdannevaihteluiden ja suurenevien tuloerojen lisäksi asunnottomuus johtuu myös väestönkasvusta ja kaupungistumisesta. Seurauksena on, että asuntojen tarve on suurempi kuin tarjonta. Täten on paljon myös väliinputoajia ilman nimellistä ongelmaa tai syytä asunnottomuuteen. Asunnottomuuden taustalla voi siis olla monia syitä eivätkä kaikki asunnottomat ole stereotyyppisesti sillan alla nukkuvia katujenmiehiä. Sakari Kainulainen ja Juho Saari (2013) ovat tutkineet huono-osaisten hyvinvointia Suomessa. Heidän mukaansa asunnottomien elämänpoluissa voi usein nähdä merkkejä läpi elämän jatku-neista elämänhallinnan ongelmista, mutta heitä ei tule pitää yhtenä kategorisena ryhmänä, sillä huono-osaisten ryhmät muodostuvat hyvin monenlaisista yksilöistä. (Tietoa asunnottomuudesta 2016; Kainulainen – Saari 2013: 39–40.)

Kostiainen ja Laakso (2013: 30) listaavat tutkimusartikkelissaan *Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä* tutkimuskirjallisuuteen nojaten tekijöitä, jotka voivat lisätä riskiä joutua asunnottomaksi. Rakenteellisiksi riskitekijöiksi voi luetella taloudelliset prosessit

eli köyhyys, työttömyys, asuntomarkkinoiden toiminta, sosiaaliturva ja maahanmuutto. Institutionaalisia riskitekijöitä ovat riittämättömät palvelut ja koordinaation puute, institutionaalinen asuminen, vankeustuomiot, institutionaaliset käytännöt, sisäänotto ja kotiuttaminen. Ihmissuhteisiin liittyviä riskitekijöitä ovat perheasema, ihmissuhteen tilanne, väkivaltainen kumppani tai vanhemmat, ihmissuhteen päättyminen, kuolema tai ero. Viimeisenä on listattu henkilöön itseensä liittyviä riskitekijöitä kuten terveys, koulutus sekä riippuvuudet (alkoholi, huumeet ja pelit). (Kostiainen – Laakso 2013: 30.)

Yhteiskunnan tarjoamalla tuella on merkitystä siihen, kuinka paljon asunnottomia on sekä asunnottomuuden keston pitkittymiseen. Siten valtion ja kuntien köyhyyspolitiikka liittyy vääjäämättä asunnottomuuteen. Esimerkiksi asunnottomuuden yhteiskunnalliset kustannukset arvioituna yhteiskunnallisena turvattomuutena, sosiaalisen pääoman rapautumisena ja menetettynä työvoimana voivat olla hyvinkin suuremmat kuin asunnottomuuden vähentämiseen tähtäävien toimenpiteiden julkistaloudelliset kustannukset. Jos yhteiskunnallisten kustannusten käsitteeseen sisällytetään vielä muut asunnottomuudesta aiheutuvat aineettomat ja henkiset kustannukset, voivat ne nousta vielä suuremmiksi suhteessa sosiaalimenoihin. (Tietoa asunnottomuudesta 2016; Saari 2005: 12.)

2.1.1 Asunnottomille suunnatut palvelut Helsingissä

Asunnottomille suunnattuja kunnallisia palveluita ovat Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen asumisen tuki sekä sosiaalinen ja taloudellinen tuki. Asumisen tuen palveluita ovat SAS- eli selvitys-, arviointi- ja sijoitustyö, Hietaniemenkadun palvelukeskus ja tuetun asumisen sosiaalipalvelut (Helsingin kaupunki 2015a). Hietaniemenkadun palvelukeskus toimii ensisuojana ulkona asuville helsinkiläisille. Asumispäivystyksessä voi viettää yön kerrallaan, eli joka ilta on tullessaan ilmoitettava. Päivystyksessä nukutaan yhteisissä huoneissa ja palvelujen piiriin voi hakeutua ilman maksusitoumusta tai lähetettä. Päihtymys ei ole esteenä yöpymiselle ja siksi palvelu ei välttämättä sovi hyvin päihdekuntoutujille tai päihteettömille asunnottomille. (Helsingin kaupunki 2015b.)

Kunnallisten palvelujen lisäksi tärkeitä ovat kolmannen sektorin tarjoamat palvelut asunnottomille. Moni lähityönkin yhteistyökumppaneista on kolmannen sektorin toimijoiden asumispalveluyksiköitä. Asumispalveluyksiköt on tarkoitettu ihmisille, jotka eivät

vielä pysty asumaan itsenäisesti vaan tarvitsevat henkilökunnan tukea asioidensa hoitamiseen. He asuvat kuitenkin omissa asunnoissaan, joihin heillä on vuokrasopimukset. Osassa asumispalveluyksiköistä on tavoitteena, että asukas muuttaa jossain vaiheessa tavalliseen vuokra-asuntoon. Moni asumispalveluyksiköistä toteuttaa asunto ensin -periaatetta, jonka mukaan asunto on paras lähtökohta elämän kuntoon saamiselle ja siksi asukkailta ei edellytetä esimerkiksi päihteettömyyttä (Asunto ensin 2016).

Vailla vakinaista asunto ry (Vva ry) on asunnottomien itsensä perustama järjestö. Raha-automaattiyhdistys rahoittaa matalan kynnyksen toimintaa, joka tarjoaa palveluohjausta ja asumisneuvontaa kaikille kuntarajoista tai kansallisuuksista välittämättä. Vva ry ylläpitää vertais- ja vapaaehtoistoiminnan keskusta Vepaa, joka on asunnottomien ja asumisyksiköissä asuvien matalan kynnyksen paikka, jossa kävijöille on tarjolla vertais-tukea ja opastusta asioiden hoitamiseen. Vepan tiloissa toimii talviaikaan yökeskus Kalkkers, jossa voi viettää yönsä, kun muuta paikkaa ei ole. Lisäksi Vva ry:llä toimii etsivän työn yksikkö Yökiitäjä, jonka kaksi sairaanhoitajataustaista työntekijää pyrkivät yöaikaan autolla tavoittamaan ulkona asuvia henkilöitä. Työntekijät antavat ohjausta ja neuvontaa, tarjoavat tarvittaessa kuljetusta yökeskukseen sekä tekevät fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen tilan arviointia. Vva ry:n asumispalveluyksiköt Sällikoti ja Junailijankujan asumisyksikkö toteuttavat asunto ensin -periaatetta (Matalan kynnyksen toiminta 2016).

Pelastusarmeijalla on kolme asumispalveluyksikköä Helsingissä, joiden asumispalvelut tuotetaan ostopalveluna Helsingin kaupungille ja niihin myös asutetaan asunnottomia Helsingin kaupungin asumisen tuen kautta. Castréninkadun asumispalveluyksikkö eroaa Alppikadun ja Pitäjänmäen yksiköistä siten, että se tarjoaa tilapäistä asuttamista juuri asunnottomiksi jääneille helsinkiläisille. Yksikön työskentelyssä pyritään asumisjaksojen pysyvän alle neljässä kuukaudessa, kun taas Alppikadulle ja Pitäjänmäelle voi muuttaa pysyvästi. Asumisyksiköissä toteutetaan asunto ensin -periaatetta. (Asumispalvelu 2016.)

Helsingin Diakonissalaitoksen tarjoamia palveluja ovat tuettu asuminen, tehostettu tuettu asuminen ja palveluasuminen. Palvelut on suunnattu eri elämäntilanteissa oleville miehille ja naisille, joiden taustoihin saattaa usein kuulua pitkäaikaista asunnottomuutta, päihde- ja mielenterveysongelmia sekä vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa. (Asumispalvelut n.d.)

Sininauha-organisaation Sininauhasäätiö on yleishyödyllinen toimija, jonka toimintaan kuuluu asunnottomien sekä päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden auttaminen ja tukeminen. Säätiön tarjoamia palveluja ovat tuettu asuminen sekä tehostettu tuettu asuminen erillisissä asumisyksiköissä ja tavalliseen asuntokantaan integroituissa niin sanotuissa jatkoasunnoissa. (Sininauhasäätiö n.d.) Lisäksi Sininauhalla tehdään AIMO-työtä pääkaupunkiseudulla pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseksi. AIMO-työn työmuotoja ovat jalkautuva palveluohjaus, starttikotiasuminen, asumis- ja palveluohjaus sekä Espoossa sijaitseva asumisen tuen keskus Asumisluotsi. (Asuminen ja tukitoiminta n.d.) Sininauhan päiväkeskuksista kaksi, Illusia ja Toimintakeskus Spotti, sijaitsevat Helsingissä. Ne toimivat matalan kynnyksen kohtaamispaikkoina, joissa voi saada tukea asioiden hoitamiseen sekä perustarpeista huolehtimiseen. (Päiväkeskukset n.d.)

Asunnottomuuteen saattaa usein liittyä myös taloudellisia ongelmia. Henkilölle, joka ei itse pysty hoitamaan omia taloudellisia asioitaan, voidaan nimetä edunvalvoja. Hankaluudet hoitaa omia taloudellisia asioita voivat johtua esimerkiksi alaikäisyydestä, sairaudesta, pitkäaikaisesta poissaolosta tai jostain muusta vastaavasta syystä. (Edunvalvonnan tarve ja sen järjestäminen n.d.) Edunvalvojan vastuulla ovat asiakkaan varoista vastaaminen, kirjapito sekä lain edellyttämien tilitysten tekeminen. Tulot voidaan ohjata myös niin sanotulle välitystilille, jolloin asiakas saa käyttövaransa mahdollisesti useissa erissä, jotta tulot riittävät esimerkiksi koko kuukaudeksi. Sosiaalitoimisto voi lainsäädäntöön perustuen huolehtia välitystiliasiakkaansa tulojen ja menojen hoitamisesta silloin, kun henkilö itse ei pysty käsittelemään rahojaan siten, että ne riittäisivät hänen elämiseensä. Eläkkeiden periminen välitystilikäyttöön edellyttää asiakkaan suostumusta. (Sahala 2000.) Maksuhäiriömerkintä tarkoittaa sitä, luottotietorekisterissä oleviin henkilön luottotietoihin tulee merkintä pitkittyneen maksulaiminlyönnin seurauksena. Maksulaiminlyöntiä on esimerkiksi lainan tai laskun maksamatta jättäminen. (Luottotietojen menetys eli maksuhäiriömerkintä 2015.)

2.1.2 Lähityö

Työelämäkumppanikseni valitsemani jalkautuvaa ja etsivää sosiaalialan työtä tekevä lähityö työskentelee pareittain tällä hetkellä pääasiassa Helsingin ydinkeskustassa sekä Itä-Helsingin ja Kallion alueilla. Muissa Helsingin kaupunginosissa työskennellään ilmoitusten perusteella ja työtä tehdään myös ulkopaikkakuntalaisten kanssa. Yksi lähi-

työn työtehtävistä on etsiä ja tavoittaa ulkona asuvia henkilöitä joko ilmoitusten tai havaintojen perusteella ja pyrkiä ohjaamaan heitä palveluiden pariin. Lähityö tekee palveluohjausta kaduilla ja kuljettaa asiakkaan tarvittaessa esimerkiksi katkaisuhoidon, kotiin, asumisen piiriin tai tarvittavaan hoitoon. Tärkeää on toistuvasti palveluverkostosta putoavien asiakasprosesseissa mukana oleminen ja edunvalvomisen.

Lähityön työmalli pitää sisällään etsivän työn menetelmän. Työhön kuuluu etsiminen, kontaktin luominen asiakkaaseen, työskentely hänen kanssaan sekä saattaminen palveluiden piiriin. Asiakastyön lisäksi ympäristön havainnointi ja havainnoidun analysointi ovat osa työtä. Tärkeä osa työtä on tulkkinä toimiminen asiakkaan ja byrokratian välillä. Kun työtä tehdään kaduilla ja julkisissa tiloissa, työntekijä ja asiakas voivat kohdata tasavertaisempina kuin viranomaisen ja asiakas normaalissa virastossa. Tällöin kontrollifunktion puute ja työn epävirallisuus helpottavat luomaan luottamussuhtetta asiakkaaseen. Yhteistyöverkostoissa tärkeitä ovat diplomatian taidot. (Kaartinen-Koutaniemi 2012: 24; 36; 67–68.) Yhteistyökumppaneita on useita, edellisessä luvussa mainittujen lisäksi esimerkiksi leipäjonot, kunnalliset psykiatrian ja päihdehuollon palvelut sekä muut kolmannen sektorin toimijat.

2.2 Hyvinvointi

Hyvinvointi nähdään yleisesti tärkeänä ja edistettävänä arvona, mutta harva osaa antaa käsitteelle tarkkaa määritelmää. Hyvinvointi ei ole ainoastaan arvokasta, vaan se sisältää myös useimpien moraalinäkemysten mukaan vahvasti toimintaa ohjaavan elementin. (Lagerspetz 2011: 79–80.) Yksilöiden hyvinvointi nähdään yhtenä yhteiskunnan tärkeimpänä päämääränä. Toisinaan hyvinvointi halutaan määritellä yksilöiden tarpeentyydytyksen lisäksi myös ottamalla huomioon yhteiskuntajärjestelmän ominaisuuksia. Osa yhteiskuntarakenteen ominaisuuksista, kuten tasa-arvo, liittyy kuitenkin vahvasti hyvinvointiin silloinkin, kun hyvinvointi määritellään lähtien yksilöiden tarpeentyydytyksestä. (Allardt 1976: 68–69.)

Modernissa keskustelussa erotetaan tapoja jäsentää normatiivista hyvinvointiamme eli sitä, minkälaiset kokemukset ja sisäiset tilat ovat yksilölle tavoittelemisen arvoisia ja toisaalta yhteisön kannalta moraalisesti arvokkaita. Parhaiten tunnetun filosofisen kolmiosaisen hyvinvointiteorialuokittelun muodosti Derek Parfit vuonna 1984, jota Daniel M. Haybron on sittemmin laajentanut viiteen eri osaan:

1. Hedonistiset teoriat
2. Halujen tyydytys -teoriat
3. Autenttisen onnellisuuden teoriat
4. Eudaimoniset teoriat
5. Objektiviset listateoriat

(Haybron 2008: 33–34; Martela 2013.)

Karkeasti sanottuna hedonismi samastaa hyvinvoinnin nautintoon. Hedonismissa hyvinvointi koostuu subjektin tasapainosta nautinnollisten ja epämiellyttävien kokemusten välillä. Keskeinen ajatus on, että pohjimmiltaan hyvinvoinnin kannalta merkitsee ainoastaan yksilön kokemusten hedonistinen laatu. (Haybron 2008: 34.)

Halujen tyydytys -teorioiden keskiössä ovat ihmisen omat päämäärät ja halut elämänsä suhteen. Teoriat perustuvat ajatukseen, että yksilölle on parasta se, mistä hän itse välittää. Teoriasta on erilaisia versioita, joissa elämää katsotaan kokonaisuutena ja tutkitaan, kuinka paljon halujaan yksilö onnistuu koko elämänsä aikana saavuttamaan. Halujen tyydytys -teorioiden viehättävyys piilee äärimmäisessä joustavuudessaan, sillä ne voivat pitää sisällään suuren skaalan erilaisia hyveitä, joita ihmiset tavoittelevat. (Haybron 2008: 34; Martela 2013.)

Autenttisen onnellisuuden teoriat perustuvat aitoon onnellisuuteen, joka on samalla myönteistä asennetta omaa elämää kohtaan. Arviomme elämästämme pitää perustua oikeaan informaatioon asioiden tilasta, eli sen ei pitäisi muuttua, vaikka saisimme lisätietoa asioista. Arvioon ei saa vaikuttaa manipulaatio tai painostus. Onnellisuus tästä näkökulmasta on subjektiivista hyvinvointia, johon sisältyy tyytyväisyys ja positiivisia tunteita omaa elämää kohtaan. (Haybron 2008: 34–35; Mattila 2009; Martela 2013.)

Eudaimonia koostuu sanoista *eu* (hyvä) ja *daimon* (jumala, henki, demoni). Termi voidaan suomentaa onnellisuudeksi tai kukoistukseksi. Teorioissa keskiössä ovat ne kokemisen tavat, jotka erityisesti tekevät meistä ihmisen. Eudaimonista onnellisuutta voidaan toisaalta pitää itseisarvona, johon me kaikki pyrimme ja on siksi palkitsevaa yksilölle itselleen. Toisaalta se on hyveisiin perustuvaa toimintaa, jossa toteutamme omaa ihmisluontoamme. Ideana siinä on, että ihmiset menestyvät ottamalla kokonaisvaltaisesti käyttöönsä kaiken kyvykkyyden ja kapasiteetin, mitä heillä on. (Haybron: 2008; Martela 2013.) Myöhemmin tässä opinnäytetyössä kuvatussa Amartya Senin ja Martha Nussbaumin toimintakykyteoriassa on eudaimonisia piirteitä.

Lopuksi jäljelle jäävät objektiivisten listojen teoriat, jotka voi tunnistaa kaunistelemattomista listauksista siitä, mikä yksilölle on hyvää. Listoilla esiintyy hyviä asioita, joita saavuttamalla yksilön hyvinvointi toteutuu. Hyviä asioita ovat usein esimerkiksi osaaminen, ystävyys-suhteet, saavutukset ja nautinto. Objektiivisten listateorioiden vetovoima piilee siinä, että muiden teorioiden on vaikea ottaa yhtä hyvin huomioon kaikki intuitiomme hyvinvoinnin osatekijöistä. Listauksien kohdalla on tarpeellista kuitenkin miettiä, kuka päättää, mitä asioita listalle tulee ja millä perusteella. Hyvinvointilistauksen kokoaminen vaatii kykyä muodostaa näkemys ihmisluonteesta ja päättää sen perusteella, mitkä ovat yleisesti hyvät asiat ihmiselle yksilön omasta kokemuksesta riippumatta. Näin ollen voi todeta listan paikkansa pitävyyden olevan empiirinen kysymys. Useimmiten listan onnistuneisuutta arvioidaan sen perusteella, kuinka vahvasti listalla olevat asiat vaikuttavat henkilön hyvinvointiin, jota tällöin mitataan myönteisinä tunnekokemuksina tai tyytyväisyytenä elämään. Näin ollen listojen oikeutus näyttäisi siis osaksi palautuvan muihin onnellisuus- ja hyvinvointiteorioihin. (Haybron 2008; Mattila 2009; Martela 2013.) Erik Allardtin hyvinvointiteoria voidaan luokitella objektiiviseksi listateoriaksi.

3 Teoreettiset lähestymistavat

Tässä luvussa kerron teorioista, jotka olen valinnut opinnäytetyön näkökulmaksi sekä rungoksi aineiston keräämiselle. Alkuun kirjoitan Erik Allardtin hyvinvointiteoriasta, joka jakautuu kolmeen ulottuvuuteen: elintasoon, yhteisyys-suhteisiin ja itsensä arvostamiseen. Seuraavaksi kuvaan Amartya Senin ja Martha Nussbaumin toimintakykyteoriaa, joka täydentää Allardtin teoriaa tuomalla toimintamahdollisuuksien näkökulman hyvinvoinnin ulottuvuuksien rinnalle.

3.1 Erik Allardtin hyvinvointiteoria

Ihminen on psykofyysissosiaalinen kokonaisuus ja siksi yksilön hyvinvointia tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon psykologiset, fyysiset sekä sosiaaliset tarpeet. Lähestyin tutkimuskysymystäni *empiirisestä* eli kokemuseräisestä näkökulmasta. Ihmisten kokemuksia ja hyvinvointia tulee tämän vuoksi tutkia osana suurempaa teoreettista kontekstia. Tätä varten olen valinnut prosessin arviointia varten Erik Allardtin hyvinvointiteorian, jonka avulla pystyin liittämään ihmisten kokemukset omasta hyvinvoinnistaan osaksi suurempaa kokonaisuutta ja tarkastelemaan hyvinvointia eri osa-alueiden toteu-

tumisen kautta. Allardtin teoria koostuu resursseihin perustuvista mittareista, ja sitä voidaan pitää objektiivisena listana tärkeimmistä pohjoismaisista arvoista. Allardtin teoriassa ei myöskään arvoteta hyvinvointitekijöitä tiettyyn hierarkiajärjestykseen ja siksi sitä on mielekästä hyödyntää, kun tehdään tutkielmaa juuri asunnottomuuteen liittyen. Voiko ihminen esimerkiksi toteuttaa itseään poliittisesti tai pitää huolta ystävyys-suhteista, kun yksilön fysiologinen perustarve, asunto, puuttuu?

Vaikka Allardtin teoria ja käsitteet eivät olekaan vakiintuneet kansainvälisen hyvinvointitutkimuksen perustaksi, ovat niiden arvo ja panos suomalaisessa hyvinvointitutkimuksessa olleet erittäin keskeisiä (Saari 2011: 44). Tästä syystä halusin syventää teoriapohjaani Amartya Senin ja Martha C. Nussbaumin näkemyksillä toiminnoista ja niiden mahdollisuuksista hyvinvoinnin tekijöinä.

Elintaso voidaan tarkastella objektiivisesti elinehtojen ja tarpeiden toteutumisen kannalta, mutta hyvinvointia tarkemmin tutkiessa tulee ottaa huomioon myös onnellisuuden ja elämänlaatuun liittyvät ulottuvuudet. Asunnottomuus on sosiaalinen ilmiö, ja sitä voidaan tutkia subjektiivisten havaintojen ja kokemusten kautta, mutta myös fyysisten hyvinvoinnin mittareiden mukaan. Ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja onnellisuuden tunne ovat kuitenkin pitkälti riippuvaisia yksilön omista kokemuksista. Allardt on rakentanut oman teoriansa näiden käsitteiden pohjalle, ja jakaa hyvinvoinnin osa-alueet elintasaan (having), yhteisyys-suhteisiin (loving) sekä itsensä toteuttamiseen (being). (Allardt 1976: 32–38.)

Nämä Allardtin määrittelemät ulottuvuudet sopivat hyvinvoinnin kuvaamiseen tutkittavan kohderyhmän kohdalla: elintaso sisältää muun muassa elämän fyysiset edellytykset kuten asunnon ja riittävän toimeentulon. Yhteisyys-suhteet sisältävät ihmisen yhteisölliset tarpeet ja positiiviset ihmissuhteet osana hyvinvointia. Itsensä toteuttaminen tarkoittaa mahdollisuutta itsensä toteuttamiseen ja mieluisaan tekemiseen. Nämä kaikki ovat tärkeitä osia yksilön hyvinvoinnissa ja tarkastelen lähityön asiakkaiden kokemuksia näiden ulottuvuuksien kautta.

Allardtin hyvinvoinnin osa-alueista elintaso on konkreettisimmin mitattava. Se pitää sisällään asunnon, fyysisen pääoman, ihmisen oman terveydentilan sekä turvallisuuden. Näitä voidaan pitää elämisen fyysisinä perustarpeina, jotka ovat hyvinvoinnin kannalta ensisijaisia. Nämä fyysiset tarpeet ovat tiettyyn rajaan saakka myös perusedellytyksiä Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien muiden osa-alueiden toteutumiselle, mutta

niitä ei voida pitää ainoana hyvinvoinnin mittarina, sillä ne eivät takaa hyvinvointia kokonaisuudessaan. (Allardt 1976: 39–42.)

Allardt'n teoriassa oletuksena on ihmisen olevan luonnostaan sosiaalinen eläin ja sosiaalisten tarpeiden ja suhteiden toteutumisen olevan välttämätöntä onnellisuuden kannalta. Ihmisellä on luontainen yhteisöön kuulumisen, rakkauden ja huolenpidon tarve. Allardt huomauttaa myös, että kliinisissä tutkimuksissa on havaittu monien neuroosien ja psykoosien aiheutuneen syrjinnästä tai yhteisyyden puutteesta. Sosiaalinen pääoma ja itselle merkitykselliset sosiaaliset verkostot ovat tärkeitä hyvinvoinnin kannalta. Vahvat sosiaaliset verkostot voivat toimia turvaverkkoina elämän vaikeissa vaiheissa. (Allardt 1976: 44.)

Itsensä toteuttamista ei voida täsmentää mittaamalla yksilön saavutuksia tai maallisia tekoja. Itsensä toteuttamisen vastakohtana Allardt näkee vieraantumisen, jossa ihmiset eivät ole enää yksilöitä vaan kuluttajia tai työvoimaa, joka on korvattavissa. Elintason ulottuvuus sitoutuu näin myös vahvasti yhteisyyssuhteet-ulottuvuuteen, sillä usein omissa sosiaalisissa verkostoissa ihminen tuntee olevansa korvaamaton. Suomalaisessa yhteiskunnassa ihminen määrittellään usein työnsä kautta, ja työttömyys voi aiheuttaa vieraantumista ja ihmisarvon menetyksen tunnetta tästä syystä. Allardt jakaa itsensä toteuttamisen hyvinvointiarvona neljään eri osatekijään: *korvaamattomuus, status, tekeminen ja poliittiset resurssit*. (Allardt 1976: 46–47.) Kun ihminen kokee olevansa korvaamaton, on hän enemmän persoona ja yksilö. Tekemisellä voidaan tarkoittaa mieluisaa vapaa-ajan tekemistä tai työntekoa. Molemmilla on suuri merkitys itsensä toteuttamiselle. Nämä vaikutusmahdollisuudet ovat ihmisen poliittisia resursseja ja siksi vahvasti sidoksissa poliittisiin päätöksiin. (Allardt 1976: 46–49.)

Allardt (1976: 75–76) kirjoittaa, että täydellistä yksimielisyyttä hyvinvointiarvojen tärkeysjärjestyksestä ei ole. Kuitenkin on jonkinlaista yksimielisyyttä siitä, millaiset ovat huonot olosuhteet. Niitä hyvinvointiarvoja, jotka ovat tässä lueteltuina elintason, yhteisyyden ja itsensä toteuttamisen otsikoiden alla, voidaan painottaa eri tavoin. Opinnäytetyössäni arvot painottuivat sen mukaisesti, miten ne nousivat haastatteluissa esille. Hyvinvointiarvoihin liittyy eräänlainen subjektiivinen yksimielisyys, koska useimpien mielestä ne edustavat hyviä asioita. (Allardt 1976: 76.)

3.2 Toimintakykyteoria

Amartya Sen ja Martha C. Nussbaum ovat kehittäneet hyvinvointinäkökulmaa nimeltä *the capability approach*, toimintakykyteoria. Teoria sisältää käsitteet *functionings* eli toimintakyky ja *capabilities* eli toimintamahdollisuudet. Toimintakykyteorian keskeisin ajatus on, että hyvinvointi riippuu käytettävissä olevista resursseista. Kohteena on teorian nimen mukaisesti ihmisten *kyky* toimia, toisin sanoen ihmisten kyky hyödyntää käytettävissä olevia resursseja lisäävästi. Teoria perustuu vapauteen ja valinnanmahdollisuuteen sekä toimii perustana oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi. Resurssien tuomat *mahdollisuudet* toimia ovat reunaehto niiden käyttämiselle. Riippumatta siitä, miten yksilöt käyttävät resursseja, niiden olemassaolo vaikuttaa hyvinvointiin. (Lagerpetz 2011: 102; Nussbaum 2011:18; Saari 2011:49–50.)

Otin toimintakykyteorian osaksi tätä opinnäytetyötä Erik Allardtin hyvinvointiteorian rinnalle korostamaan muiden ulottuvuuksien lisäksi toimintojen ja niiden mahdollisuuksien tärkeyttä. Asunnon puute oletettavasti ehkäisee ihmisiä käyttämästä omia toimintamahdollisuuksiaan ja resurssejaan tehokkaasti, koska asuntoa voi pitää yhtenä hyvinvoinnin peruslähtökohtana. On perusteltua olettaa ihmisen toimintakyvyn todennäköisesti laskevan sen myötä, että ei ole paikkaa missä nukkua tai syödä säännöllisesti.

Alla esitän Nussbaumin listan keskeisimpien inhimillisten toimintamahdollisuuksien jäsenyyksestä selkeytyksen vuoksi.

1. Elämä. Ihmisillä on mahdollisuus elää inhimillisesti normaalimittainen elämä; ilman ennenaikaista kuolemaa, niin kauan kuin elämä tuntuu elämisen arvoiselta.
2. Terveys. Ihmisillä on mahdollisuus hyvään terveyteen, lisääntymiskykyyn, riittävään ravintoon ja asiaankuuluvaan suojaan.
3. Ruumiillinen koskemattomuus. Ihmisillä on aito mahdollisuus liikkumiseen paikasta toiseen; ihmiset ovat turvassa väkivallalta mukaan lukien seksuaalinen väkivalta ja perheväkivalta. Ihmisillä on mahdollisuus toteuttaa seksuaalisuuttaan ja he voivat itse päättää lisääntymiseen kuuluvista asioista.
4. Aistit, mielikuvitus ja ajattelu. Ihmisillä on mahdollisuus käyttää aistejaan, kuvitella, ajatella ja järkeillä. Näiden inhimillisten kykyjen kehittämiseksi ihmisillä on oltava mahdollisuus koulutukseen, joka sisältää ainakin lukutaidon ja matematiikan perushallinnan. Ihmisillä on mahdollisuus harjoittaa mielikuvitustaan ja ajatteluaan haluamallaan tavalla, työssä ja muissa yhteyksissä. Ihmisillä on mahdollisuus ilmaista poliittisia, taiteellisia ja uskonnollisia näkemyksiään. Ihmisillä on mahdollisuus miellyttäviin kokemuksiin ja hyödyttömän kivun välttämiseen.

5. Tunteet. Ihmisillä on mahdollisuus kiintyä itsensä ulkopuolisiin asioihin ja ihmisiin; mahdollisuus rakastaa toisia ihmisiä, surra, ikävöidä, olla kiitollinen ja oikeutetusti vihainen. Lapsen tunnemaailman kehitystä ei saa vääristää peloilla ja huolilla.
6. Itsenäinen päättely. Ihmisillä on mahdollisuus muodostaa käsitys hyvästä ja suunnitella sen pohjalta omaa elämäänsä. (Tämä sisältää uskonnon- ja omantunnonvapauden turvaamisen).
7. Osallisuus. (A) Ihmisillä on mahdollisuus elää yhdessä toisten kanssa ja olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa sekä mahdollisuus tuntea empatiaa. (B) Ihmisillä on mahdollisuus elää yhteisössään itseään kunnioittavasti ja ilman nöyryytyksiä. Heillä on mahdollisuus elää samanarvoisina toisten kanssa rodusta, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, etnisistä seikoista, kastista, uskonnosta tai alueellisesta alkuperästä riippumatta.
8. Muut lajit. Ihmisillä on mahdollisuus elää kosketuksissa eläinten, kasvien ja koko muun luonnon kanssa.
9. Leikki. Ihmisillä on mahdollisuus nauraa, leikkiä ja virkistäytyä.
10. Oman ympäristön kontrolli. (A) Poliittinen. Ihmisillä on mahdollisuus osallistua omaan elämäänsä liittyvään poliittiseen päätöksentekoon. Tähän kuuluvat sanan- ja yhdistymisvapaus. (B) Materiaalinen. Ihmisillä on yhtäläinen omistusoikeus. Heillä on yhtäläinen mahdollisuus henkisesti palkitsevaan työhön ja kunnioitukselle perustuvaan työyhteisöön. (Nussbaum 2011: 32–34; Pirhonen 2013:61.)

Toimintakykyteorian mukaan perusvapaudet ovat osa hyvinvointia. On olemassa monenlaisia asioita, jotka voivat olla esteinä yksilön toimintakyvylle. Joissain yhteiskunnissa naisten toimintakyky on rajoittunutta siksi, että he ovat riippuvaisia miesten tuloista. Toimintakykyä voi rajoittaa myös koulutuksen puute, lainsäädäntö tai perinnäistapa, joka on esteenä naisten mahdollisuudelle hallita omaisuutta itse tai osallistua asioiden päättämiseen. Näitä voidaan pitää samalla tavoin toimintakyvyn esteinä kuin suoranaisia kieltoja tai rajoituksia. (Lagerspetz 2011: 103.)

Toimintakyky merkitsee yksilön sellaista asemaa tai tilaa, jossa hän pystyy selviytymään tai päättämään erilaisista asioista elämässään. Toimintakykyteorian näkökulmasta elämässä on erilaisia doing- ja being-ulottuvuuksia, ja kyvyllä saavuttaa niitä määritetään elämänlaatua. Osa toimintakyvyn sisältämistä toiminnoista on hyvin olennaisia ja yleisesti arvossa pidettyjä, kuten riittävä ravinto ja hyvä terveys. (Sen 1993: 31.) Toiset toiminnot ovat monitahoisempia ja vaihtelevat yksilöiden kiinnostuksen kohteiden ja arvojen mukaan. On myös suhteellista, mitä toimintakykyjä arvostetaan, riippuen yleisestä elintasosta; esimerkiksi köyhissä maissa voivat lähtökohdat olla rinnastaen erilaiset, kuten ravinnonsaanti tai suojaisa yösiija. (Sen 1993: 31.)

Toimintamahdollisuudet kuvastavat vaihtoehtoisten toimintojen kombinaatioita, joita henkilö voi saavuttaa ja joista hän voi rakentaa omanlaisensa toimintojen kokoelman. Sen on lähtenyt tutkimaan tiettyjä menettelytapoja lähestyä hyvinvointia ja hyötyjä mitä tulee yksilön kykyyn tehdä itselleen arvokkaita tekoja tai tavoitella arvokkaita oloiloja. Capability ei Senin mukaan ole erityisen houkutteleva terminä, mutta on valinnut sen käsitteeksi siksi, että se havainnollistaa vaihtoehtoisia yhdistelmiä toimintoja, joita yksilö joko kykenee tai ei kykene tavoittamaan. Toimintamahdollisuudet ovat toimintakykyyn verrattuna tärkeämpiä, sillä yksilö ei voi toimia ilman mahdollisuuksia toimintaan. (Sen 1993: 30.)

4 Tutkimuskysymys

Haastatteluiden lähtökohtana oli selvittää, miten kokemus ulkona asumisesta vaikuttaa hyvinvointiin asunnottomuuden jälkeen. Halusin saada lisäksi selville, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että asumaan muuttamiseen liittyy toisinaan hankaluuksia, jotka ilmevät pelkona tai haluttomuutena muuttaa asumaan.

1. Miten kokemus ulkona asumisesta vaikuttaa hyvinvointiin asunnottomuuden jälkeen?
2. Mitä haasteita liittyy elämänmuutokseen silloin, kun asunnoton muuttaa asumaan?

Vastauksista odotin saavani tietää enemmän myös asunnottomuuden moninaisuudesta ja siitä, mitkä tekijät olivat tuoneet hyvinvointia, kun hyvinvoinnin yksi perusedellytyksistä, asunto, puuttui.

5 Menetelmälliset ratkaisut

Tässä luvussa kuvaan haastatteluihin osallistuneiden valikoitumista sekä haastatteluaineiston analysointia. Analyysin kuvaamista selkeyttämään olen koonnut taulukon teemoista, jotka nousivat haastatteluissa esiin.

5.1 Osallistajat

Lähityön asiakkaina on ihmisiä erilaisista taustoista ja erilaisissa elämäntilanteissa ja heistä useaa yhdistää ainoastaan koettu asunnottomuus. Halusin haastatella niitä, jotka ovat jo muuttaneet asumaan välittämättä siitä, mikä on nykyinen asumismuoto, onko se esimerkiksi yksityinen vuokra-asunto vai asumisen tuen kautta saatu tuettu asunto asumispalveluyksikössä. Näin tavoitteenani oli saada mukaan osallistujia eri elämäntilanteista.

Keinoni tavoittaa ja rajata kohderyhmään sopivat osallistajat olivat lähityön sosiaaliset raportit. Sosiaalisen raportoinnin ensisijainen tavoite on edistää asiakkaan asemaa ja argumentoida huolia asiakkaan näkökulmasta (Hussi 2003: 35). Raporteissa kuvataan erilaisia lähityön asiakastapauksia niin, että asiakasta ei niistä voi tunnistaa. Raporteissa kirjoitetaan taulukkoon auki tapaukset viiden eri sarakkeen avuin; *yhteydenotto ja lähtöasetelma, kohtaaminen, ongelman määrittely, toiminta sekä tulkinta, miksi lähityötä tarvittiin ja työntekijöiden arvio jatkosta*. Työntekijä kertoo ammatillisuudestaan käsin tietoa, jota hänelle syntyy asiakkaan kohtaamisessa toimistossa, kotikäynneillä ja alueella työskennellessään (Hussi 2003: 36).

Lähityön tekemästä työstä ei ole hedelmällistä tehdä kvantitatiivista raportointia työn luonteen vuoksi. Raportointi on tästä syystä sosiaalista. Sosiaalinen raportointi on menetelmänä yksinkertainen ja melko säästeliäs työkalu riippuen raportoinnin laajuudesta. Laadullisen tiedon tuottaminen, kokemustiedon käsitteellistäminen, analysointi ja kirjaaminen ovat kuitenkin aikaa ja työtä vaativa prosessi. (Hussi 2003: 53)

Määrittelin etukäteen kriteerit, joiden perusteella valitsin raporteista asiakastapaukset. Valitsemiskriteerini haastatteluihin oli se, että haastateltavat henkilöt olivat asuneet ulkona, mutta heidän asunnottomuutensa oli jo päättynyt ja asunnottomuusongelma oli täten heidän kohdallaan ratkaistu. Näin ollen poimin raporteista ne tapaukset, joissa ongelmana oli asunnottomuus tai tulkintana, miksi lähityötä tarvittiin, oli ulkona asuvien etsivä työ. Eettisyyden vuoksi pyysin lähityöntekijöitä lähestymään henkilöitä, joiden toivoin osallistuvan haastatteluihin. Oli parempi, että haastatteluihin pyydetäviä lähestyi entuudestaan tuttu työntekijä. Poimin haastatteluihin pyydettyjä osallistujia sosiaalisen raportoinnin pohjalta, koska näin pystyin takaamaan tutkielman luotettavuutta; haastatteluihin pyydettyjä valikoituvat he, jotka olivat kokeneet asunnottomuutta ja saaneet myös asukkaaksi tulemisen kokemuksen.

Tutkielman luotettavuuden kannalta tärkeää oli seikka, että valintakriteerini täyttäneitä, haastatteluihin suostuvia henkilöitä olisi voinut olla muitakin, jos olisin tavoittanut heidät kaikki. Valintakriteerini täyttäneitä, tavoitettavissa henkilöitä oli myös sellaisia, joita en onnistunut pyytämään osallistumaan haastatteluihin heidän terveydentilansa vuoksi.

Lähityön kautta oli mahdollista tavoittaa saman ilmiön parissa painineita henkilöitä, jotka ovat selättäneet asunnottomuusongelman omalla kohdallaan hyvin erilaisin keinoin. On kiinnostavaa tutkia erilaisissa tilanteissa elävien kokemuksia samasta aiheesta. Osa haastatteluihin osallistuvista kärsi päihdeongelmista, mutta eivät kaikki. Osa heistä oli asutettu tuettuun asumisyksikköön ja toiset olivat saaneet hankittua yksityisen vuokra-asunnon.

5.2 Aineiston tuottaminen

Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja, jotka äänitin ja litteroin. Toivoin kuulevani asiakkaiden rehellisiä kokemuksia ja niitä asioita, jotka olivat jääneet mieleen. Tätä kautta toivoin saavani laajempaa kuvaa ja käsitystä koko prosessista, kun asunnon muuttaa asumaan. Kuulemalla asiakkaan kokemuksia saadaan nostettua esiin tärkeää tietoa palveluiden kehittämiseksi. Pidin asiakkaiden äänen kuulemista lähtökohtana asiakaslähtöisyyden toteutumiselle. Aineistonhankintamenetelmäkseni valitsin puolistrukturoidun teemahaastattelun. Haastattelukysymyksissä en kysynyt kysymyksiä liittyen lähityöhön, vaan lähityö tuli esiin, jos sen työskentely oli jäänyt asiakkaan mieleen.

Puolistrukturoitu teemahaastattelu on asiakaslähtöinen menetelmä, koska se antaa tilaa tuoda ennalta suunnittelemattomia seikkoja esille. Asunnottomat ovat ihmisryhmänä moninainen, joten vähemmän strukturoitu menetelmä antaa luultavasti parhaan kokonaiskuvan asunnottomuuskokemuksista. Teemahaastattelulle on ominaista, että asiakkaat ovat kokeneet tietyn tilanteen (Hirsjärvi - Hurme 2000: 45), joka oli omassa tutkielmassani henkilön asunnottomaksi joutuminen ja asuvaksi jälleen tuleminen. Toivon haastattelut yksilöhaastatteluina, sillä kokemukset voivat olla joillekin asiakkaille arkoja tai muiden läsnäolo saattaa huomattavasti muuttaa vastauksia sosiaalisten paineiden takia. Syyt ja kokemukset asunnottomuudesta voivat olla myös niin moninaisia, että koin yksilöhaastattelun antavan monipuolisempia vastauksia.

Aihe saattaa olla haastatteluun osallistuvilla edelleen arkaluontoinen, joten heidän kunnioituksen ja luottamuksen säilyttämiseksi oli osattava lukea tilanteita ja tarpeen vaatiessa toimia hyvinkin hienovaraisesti. Ihmistutkimuksen ensimmäinen pääperiaate on, että tutkimusta ei tehdä salaa eikä vastoin tutkittavien tahtoa (Stakes 2005). Muistutin haastatteluihin osallistuvia heillä olevan missä vaiheessa tahansa lupa kieltäytyä jatkamasta osallistumisesta tutkielman tekoon. Haastatteluihin osallistuneiden anonymiteetin säilyminen oli taattava, sekä huomioitava, että minulla tutkielman tekijänä säilyy vaitiolovelvollisuus asiakkaan asioista sekä tehtävän ajan että sen jälkeen, kuten ajantasaisessa sosiaalihuoltolaissa määrätään. Anonymiteetin takaaminen oli myös yksi tekijä, jonka vuoksi valitsin yksilöhaastattelut pari- tai ryhmähaastatteluiden sijaan. Vaikka tietooni tulikin asiakkaiden nimet ja mahdollisesti nykyiset asuinpaikat, analysoidessani vastauksia huolehdin, että haastatteluihin osallistuneita ei pystytä tunnistamaan.

Haastattelun kysymysten järjestys ja muoto erosivat osin yksilöittäin, mutta haastattelun aihepiirit ja teema-alueet olivat kaikille samat. Haastatteluiden tekemistä varten tarvitsin tutkimusluvan Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysvirastolta. Vasta sen saatuani pystyin aloittamaan haastatteluihin osallistuvien etsinnän ja tavoittelemisen.

5.3 Aineiston analyysi

Haastatteluaineisto analysoitiin teemoittamalla. Puolistrukturoitu haastattelu mahdollisti haastattelujen kattavan litteroinnin, mutta samalla nauhalta pystyi valita kirjoitettavaksi opinnäytetyön kannalta olennaiset kohdat. Litteroidun aineiston pohjalta voi luokitella ja järjestellä haastatteluissa nousseet olennaiset seikat eri teema-alueiden mukaan (Hirsjärvi – Hurme 2000: 147). Teemoittelun apuna käytin värikoodeja litteroidussa aineistossa, jotta minun oli helpompi erotella tekstistä tiettyihin teemoihin liittyneet kohdat. Tässä vaiheessa oli mahdollista jo huomata yhteisiä piirteitä haastatteluissa, vaikka haastatteluihin osallistuneiden taustat ja elämäntilanteet erosivat toisistaan huomattavasti. Piirteet pohjautuivat teemahaastattelun teemoihin, ja kuten oli odotettavaa, lähtökohtateemojen lisäksi esiintyi myös ennalta arvaamattomia teemoja.

Jaoin teemat valitsemieni hyvinvointiteorioiden mukaisesti neljään eri pääteemaan. Pääteemoina olivat Allardt'n hyvinvointiteoriaan sekä toimintakykyteoriaan nojaten elintaso, yhteisyysuhteet, itsensä toteuttaminen ja arvostus sekä toimintakyky.

Taulukko 2. Analyysissä käytetyt pääteemat ja alateemat

Elintaso	Yhteisyyssuhteet	Itsensä toteuttaminen ja arvostus	Toimintakykyteoria
Asuminen	Läheiset	Vapaa-aika	Toimintakyky
Toimeentulo	Muut yhteisöt	Itsearvostus	Toimintamahdollisuudet
Terveys ja turvallisuus	Huolenpito	Ulkoinen arvostus	Palvelut

Pääteemojen alle valikoitui joukko alateemoja, jotka nousivat haastatteluissa saaduista vastauksista. Elintason alateemoina esiintyivät asuminen, toimeentulo sekä terveys ja turvallisuus. Yhteisyyssuhteiden alateemoina olivat ystävät, perhe ja muut yhteisöt. Itsensä toteuttamisen ja arvostuksen alateemoja olivat vapaa-aika, itsearvostus sekä ulkoinen arvostus. Toimintakykyteorian alateemoja olivat yhteenveto toimintakykyyn ja -mahdollisuuksiin liittyvistä seikoista, jotka nousivat haastatteluissa esiin sekä palvelut.

6 Tulokset

Sosiaalisissa raportoinneissa esiintyi vuoden 2015 aikana yhteensä 34 tapausta, joissa esiintyi kriteeri *ulkona asuminen*. Raportteihin eivät tule kaikki tapaukset, joita työssä kohdataan, vaan vain ne, joiden avulla voidaan kuvata itse työtä mahdollisimman monipuolisesti. Lähityöntekijät kävivät tapaukset läpi ja karsivat pois ne henkilöt, joiden asunnottomuus jatkuu edelleen tai joihin ei ole mahdollista saada yhteyttä tapauksen kertaluontoisuuden vuoksi. Lopulta tapauksista nousi esiin 13 henkilöä, joihin oli mahdollista yrittää ottaa yhteyttä puhelimitse, kasvotusten, kadulla, kotihoidon tai asumis-palveluyksikön henkilökunnan kautta.

Haastatteluihin osallistuvia oli vaikea saada, kuten oli odotettavissa, sillä osa ei halunnut antaa haastattelua niin arasta aiheesta. Tavoittamista hankaloitti se, että suurimmalla osalla ei ollut puhelinta. Vaikka tapaamisen sai sovittua, se ei välttämättä toteutunutkaan, koska emme voineet sopia muutoksista tai uudesta tapaamisesta saman tien puhelimesta. Osa haastatteluun pyydytyistä oli menettänyt saamansa asunnon ja

osan terveydentila oli heikentynyt siinä määrin, että he eivät voineet antaa haastattelua.

Haastatteluihin osallistui lopulta neljä henkilöä. Haastateltavien joukossa sekä oli miehiä että naisia. Haastatteluita tehdessä haastatteluihin osallistuneet olivat muuttaneet asumaan puolen vuoden sisällä. Haastatteluihin osallistuneiden ikäjakauma oli 50–65 vuotta ja he saivat toimeentulonsa palkkatyöstä, työttömyysrahasta tai eläkkeestä. Asunnottomuusjaksot vaihtelivat 3 kuukaudesta 3,5 vuoteen. Asunnon menettämisen syyksi haastateltavat kertoivat sairastumisen tai hädän, joka johtui vuokrien tai yhtiövastikkeiden maksamatta jättämisestä. Osa haastatteluihin osallistuneista kärsii myös päihdeongelmista, mutta tämä ei kuitenkaan koske kaikkia.

6.1 Elintaso

Luonnollinen lähtökohta pyrittäessä elintason arvojen operationalisointiin ovat fysiologiset tarpeet. Kaikki ihmiset tarvitsevat ravintoa, nestettä, lämpöä, ilmaa ja perusmäärän turvallisuutta (Allardt 1976: 39). Haastatteluissa nousivat esiin asumiskysymysten lisäksi toimeentuloon liittyvät haasteet, terveydentila sekä turvallisuudentunne.

Haastatteluihin osallistuvat kertoivat asunnottomina ollessaan viettäneensä öitä kaduilla, rautatieasemalla, yökahvilassa ja asunnottomien palvelukeskuksen päivystyspuolella. Asunnottomuusjakson jälkeen osa asuu yksityisessä vuokra-asunnossa ja osa asumispalveluyksiköissä.

Koti on oma alue, missä ei kukaan muu voi tehdä tai sanoa mitään. Onhan sillä käsittämätön merkitys ja sitä ei tajua, ennen kuin joutuu sellaiseen tilanteeseen, että sulla ei oo sitä asuntoa. (H2)

Asumispalveluyksiköissä asuvat eivät puhuneet asuinpaikastaan kotina, mutta vakituisesta ja omasta yöpaikasta koettiin tyytyväisyyttä ja huojentuneisuutta.

Kysyttäessä, mikä oli suurin muutos, kun muutit asumaan asuntoosi, eivät vastaukset olleet yllättäviä. Näitä olivat rutiinit, vapaus sekä tieto siitä, että kun väsyttää, on paikka mihin mennä nukkumaan ja missä saa olla rauhassa.

Tuli sellanen vapaus! Että hitto mä pystyn tekee mitä huvittaa. (H1)

Erik Allardtin hyvinvointiteorian mukaan riittävä toimeentulo on yksi hyvinvoinnin tekijöistä. Haastatteluihin osallistuneista osalla oli maksuhäiriömerkintä, edunvalvonta tai välitystili. Haastatteluun osallistuneiden kohdalla maksuhäiriömerkintä oli saattanut olla vaikeuttamassa uuden asunnon saamista.

Se on hankala saada asuntoa, kun sä oot lentäny pellolle asunnosta. Kun meet seuraavaan paikkaan kyselee asuntoa. Enhän mä ilmottanu niille, et mä sain kenkää, ku vuokrat oli maksamatta, sehän ois tyssäny heti kätellyssä. Jotenkin se on hankala koota itteensä. Se oli mulle hirmunen takaisu; helvetti soikoon mä lennän pihalle sen takia, että mä en pysty maksamaan vuokraa. (H1)

Kukaan ei maininnut terveydentilassaan selkeää kohentumista sen jälkeen, kun olivat päässeet muuttamaan tämän hetkiseen asuntoonsa. Päinvastoin, yksi haastatelluista kertoi nykyisin sairastelevansa jonkin verran. Eräs mainitsi terveellisen painonnousun, ja säännölliset ruokailut tulivat esiin muidenkin kohdalla. Useampi totesi, että perushygieniasta on helpompi huolehtia, kun on asunto. Säännölliset arkirutiinit olivat heidän mukaansa taanneet paremmin hyvinvointia. Ne olivat selkeästi konkreettisin muutos heidän elämässään asunnon saatuaan.

Osa haastatteluihin osallistuneista kertoi käyttävänsä alkoholia korkeintaan kohtuullisesti. Päihteistä muut kuin alkoholi eivät käyneet ilmi. Osalle alkoholin käyttö oli suuri osa elämää. Yksi mainitsi alkoholin olleen asunnottomuuden aikana sekä nykyisin hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä tärkein. Alkoholin koettiin turruttavan tunteita, jotta arki ei tuntuisi niin tuskaiselta. Yksi haastatteluihin osallistuneista oli haastattelun aikana päihdekuntoutuksessa.

...tuo kuningas alkoholi on astunut kuvioihin. Pikkupuudutus kun on, päällä ni ei tunnu niin paskamaiselta. (H1)

Vastoin ennako-odotuksiani haastatteluun osallistuneet eivät juuri olleet tunteneet asunnottomana oloaan turvattommaksi, kuin asuessaan nykyisessä asuinpaikassaan. Useampi heistä ei ollut ajatellut turvallisuudentunnetta ollenkaan.

Ethän sä ajattele sellasta asiaa. Sähän meet tavallaan ku ravihevonen laput silmillä. Ei, kato ku sä oot asunnoton, ja varsinkin ku tulee pimeetä ja pakkasta, ni ethän sä enää pelkää mitään. Tai näin mä ainakin koin. Sä vaan niinku, sä päätät vaan selviytyä. (H2)

Sitä mä en oo ajatellut, ku mä oon koko ajan sitä mieltä, et tää on väliaikasta, tää on väliaikasta. En mä näköjään osaa tuntea turvattomuutta. (H3)

Yksi haastatteluun osallistuneista kuitenkin totesi, että luo turvallisuutta, kun on joka yö jokin paikka, mihin mennä.

6.2 Yhteisyysuhteet

Hyvinvointianalysissä tulee ottaa huomioon niin rakkauden vastaanottava kuin antavakin puoli. Ihminen saa osakseen rakkautta, saa olla pidetty ja huolenpidon kohteena. Lisäksi hän saa rakastaa, pitää muista ja osoittaa muita kohtaan huolenpitoa. (Allardt 1976: 43.) Tutkin yhteisyysuhteita ja niiden muutoksia kysymällä haastatteluun osallistuneilta suhteista läheisiin eli perheenjäseniin ja kavereihin, uusista ja vanhoista yhteisöistä sekä huolenpitämisestä itsestä ja muista.

Asunnottomuus ei haastatteluiden perusteella vaikuttanut kenenkään suhteisiin perheenjäseniin. Suurin osa kertoi olevan läheisissä väleissä vanhempiin, sisaruksiin, lapsiin ja lapsenlapsiin. Yhdellä haastatteluun osallistuneella ei ollut yhteyttä vanhempiin ja välit lapsiin olivat rikkoutuneet vuosia sitten vankeustuomion myötä. Perheenjäsenistään jokainen puhui lämmöllä ja välittyi tunne, että he ovat suuressa arvossa.

Mulla on todella poikkeuksellisen hyvät välit mun sukulaisiin ja perheeseen. (H2)

Ystäviä ja kavereita voidaan pitää sosiaalisena pääomana. Haastatteluissa nousi esiin, ystävien ja kavereiden jääneen osaksi asunnottomuuden vuoksi. Yhteisyysuhteet edellyttävät ymmärrystä, kykyä asettua toisen asemaan sekä yhteistä kieltä (Allardt 1976: 45). Asunnottomuus voi vaikuttaa yksilön toimintakykyyn niin, että ei ole energiaa pitää ystävyysuhteita yllä. Toisaalta tilanteen sanoittaminen voi tuntua niin hankalalta ja raskaalta, että kavereille ei tule puhuttua omasta vaikeasta elämäntilanteesta. Haas-

tatteluihin osallistuneet kertoivat, että eivät halunneet rasittaa ystäviä kertomalla omasta tilanteesta, sillä ystävillä on omatkin vaikeat asiat elämässään.

Ei mua huvita alkaa kertomaan asioita niille [ystävälle], koska melkein kaikilla ihmisillä nykypäivänä on jotakin ongelmia. Kyl mä sen uskallan sanoa, että silloin ku sulla menee huonosti, niin kyllä ystävät kaikkoo aika viuhaa vauhtia. (H2)

On mulla paljonkin kavereita, mutta ne ovat tässä hiipuneet. (H1)

Ihmissuhteet ja sosiaaliset verkostot olivat puolella haastatteluihin osallistuneista tärkein heidän hyvinvointiinsa vaikuttava tekijä. Sosiaalsiin turvaverkkoihin kerrottiin kuuluneen perheenjäsenten lisäksi työkaverit sekä tuttavat. Moni ei kertomansa mukaan ollut saanut tukea mistään, minkä he kertoivat johtuneen osaksi luottamuksen puutteesta.

Ei edes sosiaali-toimi! (H3)

Emmä itseasiassa saanut mitään tukea. Sosiaali-toimistossa kävin. Sit siinä on sekin, et ku sä meet jollekin virkailijalle, ni seuraavalla kerralla siinä saattaa olla joku toinen. Ni mitä se edellinen on kirjottanu... (H1)

Luottamuksen puute oli oletukseni mukaan osaksi syynä siihen, että haastatteluihin osallistuneet eivät olleet usein kertoneet kokemastaan asunnottomuudesta. Useassa haastattelussa nousi nimittäin esiin itselleni ennalta arvaamaton seikka, että moni ei kertonut edes läheisilleen joutuneensa asunnottomaksi. Lämpöiset välit perheenjäseniin eivät siis välttämättä taanneet kuitenkaan, että asunnottomuudesta olisi pystynyt kertomaan edes läheisimmille. Luottamuksen lisäksi pohdin sitä, olisiko voimattomuus ja häpeäntunne voineet olla syynä siihen, että aiheesta vaiettiin.

Järkyttäväähän on se, et kukaan mun läheisistä ei tiennyt. (H2)

En mä muille puhunut kuin tyttärelle. Olihan se vaikeaa, se kun on asunut 30 vuotta ni sit... Mut elämä on muutosta täynnä! (H3)

Asunnon saamisen myötä uusiksi yhteisöiksi muodostuivat naapurit ja asumispalveluyksiköiden muut asukkaat. Näitä yhteisöjä voidaan kutsua paikallisyhteisöiksi. Vanhat yhteisöt ennen asunnottomuutta, kuten työpaikan tiimi, pysyivät pitkälti samoina asunnon saamisen jälkeenkin. Osa koki saaneensa asunnottomana ollessaan niin sanottuja olosuhdeystäviä, jotka ovat pikemminkin samassa elämäntilanteessa eläviä tuttavina, kuin ystäviä tai kavereita.

Porukkaa voi moikata, mutta kuulumisia ei jäädä vaihtamaan. (H1)

En mä nyt tiedä ollaanko tässä sullei ystäviä, mitä nyt jutellaan kaikki tuolla keskenään ja ollaan vaan. Ei se oo sellasta, et jos on kaveri, jonka kanssa juttelee suurin piirtein kaikesta, niin ei täällä kukaan oikeestaan puhu mitään. (H4)

Yksi haastatteluun osallistuneista toi esiin lähityöstä saamansa avun ja tuen.

Lähityöntekijät tekivät mun eteen ihan valtavasti töitä. Ja ne olivat kyllä mun äärettömän suuri tuki ja turva. Ilman heitä, en tiedä. Jatkaisin varmaan samaan malliin hamaan tulevaisuuteen. Tai sitten oisin vaan kukahtanut tai... en tiedä. (H2)

Kuten luvun alussa totesin, huolenpito on yksi yhteisyyssuhteiden tekijä. Kysyttäessä haastatteluun osallistuneilta, muuttuivatko mahdollisuudet huolehtia muista asunnon saamisen myötä, kukaan ei sanonut niiden muuttuneen. He kokivat pitävänsä läheisistään ja muista ihmisistä huolta yhtä lailla asunnottomana ollessaan kuin nykyisinkin. Omasta itsestä huolehtimiseen liittyen esiin nousi säännöllinen ruokailu, josta oli helpompaa pitää kiinni, kun on paikka missä asua.

6.3 Itsensä toteuttaminen ja arvostus

Itsensä toteuttamista ei voida täsmentää mittaamalla yksilön saavutuksia tai maallisia tekoja. Osa ihmisistä pyrkii toteuttamaan itseänsä saavutuksien avulla, toiset taas eivät. (Allardt 1976: 46.) En etsinyt haastattelukysymyksillä listaa saavutuksista, vaan halusin selvittää, mikä oli haastatteluihin osallistuneiden mielestä mieluisaa ja heille tärkeää vapaa-ajan tekemistä. En myöskään pyrkinyt selvittämään haastatteluun osal-

listuneiden statusta, vaan ulkoisen arvostuksen merkitystä heille ja oliko se muuttanut asumaan muuttamisen myötä. Tärkeänä pidin sitä, onko asunnottomuus muuttanut heidän näkemystään itsestään.

Allardt (1976: 48) mukaan *tekeminen* on itsensä toteuttamisen edellytys ja myös pohjoismaisissa yhteiskunnissa tärkeä hyvinvointiarvo. Mieluisaksi vapaa-ajan tekemiseksi listattiin erilaisia harrastuksia, kuten käveleminen, kirjastossa käyminen ja lukeminen, nettipelit, kuntosalilla käyminen sekä rakennushommien tekeminen. Harrastukset olivat samoja jo ennen asunnon saantia. Toiminnan puutteen ja sosiaalisen eristymisen välillä vallitsee vahva yhteys. Myös yksityisillä toiminnoilla, kuten erilaisilla harrastuksilla, on eristymistä ehkäiseviä vaikutuksia. (Allardt 1976: 48.)

Liikkeelle lähteminen oli monelle tärkeää. Asunnottomana ollessaan heistä jokainen kulki ympäristössä ja naapurikaupungeissakin paljon, koska silloin ei ollut tiettyä paikkaa, missä viettää aikaa. Kulkeminen oli jäänyt osaksi arkea, vaikka he eivät olleet enää asunnottomia. Jokainen kertoi päivittäin lähtevänsä useimmiten heti aamusta liikkeelle ja asuntoon saatetaan palata vasta illalla.

Haastatteluihin osallistuneet kertoivat asunnottomuuden vaikuttaneen siihen, kuinka he näkevät itsensä tänä päivänä. Kokemus asunnottomuudesta oli tuonut tunteen, että he pitivät itseään vahvana ja selviytyjänä sekä elämänsä rikkaampana. Näin ollen pieniäkin asioita osaa arvostaa, kun joutunut kohtaamaan haastavia aikoja elämässä.

Itseasiassa mä voisin sanoa sen, että mä nään itseni tällä hetkellä vahvana. Nää kokemukset, mitä on tässä ollut, niin sitä jotenkin ei enää sellaista pikkuasioista jaksa edes välittää. Ei sitä enää mieti sellasia asioita, että nyt elämä on paskaa. Sen vaan antaa mennä ja oleilee. Turha sitä on piipittää. (H1)

Osa ei mieltänyt itseään asunnottomaksi ollenkaan sinä aikana, kun heillä ei ollut asuntoa. Tulkitsin tämän olevan eräänlainen puolustuskeino. Osa näki syitä asunnottomuuteensa johtuvan myös itsestään. Haastatteluista kävi ilmi myös, että asunnottomuusjaksosta ei ollut helppoa päästä henkisesti yli. Haastatteluihin osallistuneiden kohdalla asunnottomuus oli selvästi vaikuttanut heidän identiteettiinsä.

Mä voisin sanoa, että jos sä oot kerran ollut asunnoton, niin se ei varmaan ikinä lähde susta pois. (H2)

Osa haastatteluihin osallistuneista nosti esiin ihmisoikeudet ja kuinka niiden koettiin häviävän, kun asuntoa ei ollut. Suomen perustuslain (731/1999) 19 §:n mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä.

Tavallaan kun sä oot asunnoton, ni sä oot yleistä riistaa et sulla ei ole enää mielipiteitä tai... Sulla asunnottomana häviää ihmisoikeudet ja joku toinen tulee ja kertoo. (H2)

Hyvinvoinnin osatekijänä arvonanto viittaa yksilölliseen kunniaan ja kunnioitukseen (Allardt 1976: 48). Pyrin haastatteluillani saamaan tietoa siitä, kuinka asunnottomana eläneet näkivät itsensä osana yhteiskuntaa. Halusin nostaa esiin asenteita, joita he ovat joutuneet kohtaamaan. Haastatteluihin osallistuneet eivät kaivanneet syytöksiä ulkopuolisilta, vaan he korostivat inhimillisen suhtautumisen tärkeyttä.

Meijät pitäs kasvattaa ja kouluttaa sillein, että me pystyttäis kaikki asiat ottamaan sellasena kun ne on eikä alettais heti valtavasti arvostelevaan, koska mä luulen et se ihminen joka kokee asunnottomuutta, ni mä rehellisesti uskon, et jokainen meistä on syyttänyt itseään ihan riittävästi. (H2)

Osa kertoi, että he eivät välittäneet nyt asuvina eivätkä välittäneet asunnottomina ollessaan siitä, mitä muut heistä ajattelevat. Haastatteluihin osallistuneet toivoivat, että he olisivat voineet itse vaikuttaa enemmän omien asioidensa kulkuun asunnottomana ollessaan.

Yksilön mahdollisuudet ovat nyky-yhteiskunnassa melko vahvasti sidoksissa poliittisiin päätöksiin ja siten hänen poliittisiin resursseihin (Allardt 1976: 49). Kysyessäni haastatteluun osallistuneilta, kuinka asunnottomuutta voitaisiin ratkaista, nousivat esiin rakenteelliset ratkaisut. Pääkaupunkiseudun tyhjiä asuntoja kannatettiin otettavan käyttöön, vuokra-asuntojen hinnat nähtiin liian korkeina eikä poliittisten ratkaisujen nähty koskevan asunnottomuusongelmia.

No surkeetahan tää on koko systeemi. Mut en mä nyt voi systeemiäkään pelkästään syyttää, onhan tässä itekin tullu tehtyä kaikennäköstä. (H1)

Yhteiskunnan merkitys ei sinänsä ollut muuttunut asunnottomuuden myötä, mutta osa kertoi nähneensä uuden puolen lisää asunnottomana ollessaan. Yleisesti ottaen voi sanoa haastatteluissa nousseen skeptisyys yhteiskuntaa ja sen antamaa apua kohtaan.

Hyvinvointiyhteiskunta mun oppien mukaan on semmonen, et jos ihmisillä menee huonosti, ni sillon heistä pidetään huolta ja nostetaan heidät takaisin elämään. Se on mun mielestä yks tämmönen hyvinvointiyhteiskunnan merkki, jota Suomessa ei ole. Meitä on vaan 5,5 miljoonaa ja me ei pystytä pitämään huolta toisistamme. (H2)

Yksi haastatteluihin osallistuneista kuitenkin kertoi uskovansa, että tarvittaessa apua saa jonkin verran.

Haastatteluihin osallistuneista he, jotka eivät kärsineet päihdeongelmista, kertoivat kohdanneensa ennakkoluuloja ja leimautumista päihdeongelmaisiksi. Tämän oletettiin johtuvan kaikkien asunnottomien yleistämisestä yhdeksi homogeeniseksi joukoksi, jonka yksilöillä on kaikilla samanlaiset elämäntaustat ja lähtökohdat.

6.4 Toimintakykyteoria

Aineistoni pohjalta voin huomata toimintakyvyn parantuneen asunnon saamisen myötä. Väitän asunnottomuuden vaikuttavan ihmisen toimintakykyyn jo ihan fysiologisten toimintojen perusteella. Asunto parantaa ihmisen mahdollisuutta elää normaalimittainen elämä ja mahdollisuuksia terveyden ylläpitoon sekä vähentää todennäköisyyttä kuolla ennenaikaisesta parantaen fysiologisia toimintoja (Nussbaum 2011: 32–34). Aineiston perusteella voin todeta asunnon puutteen liittyvän siten toimintamahdollisuuksiin, että asunnottomina ollessaan haastatelluilla ei ollut samanlaisia mahdollisuuksia säännölliseen unirytmiiin tai ruokailuun. Teoriaosuudessa pohdin sitä, voiko yksilö pitää huolta esimerkiksi ystävyysuhteistaan, kun yksi perustarpeista eli asunto puuttuu. Aineistoni perusteella voin todeta, että mahdollisuudet pitää yllä ystävyysuhteita pienenevät asunnottomana ollessa.

Ei tuu pidettyä yhteyttä niihin. (H1)

Haastatteluista kävi ilmi, että osalle haastatteluihin osallistuneista oli tarjottu aiemmin paikkaa jostain asumispalveluyksiköstä, mutta he eivät kuitenkaan olleet ottaneet paikkaa vastaan. Syyksi he kertoivat laitostumisen pelon.

Toimintamahdollisuuksiksi voidaan määritellä myös asunnottomille tarjolla olevat palvelut. Julkisia palveluita, joita haastatteluihin osallistuneet kertoivat käyttäneensä ollessaan asunnottomia, olivat Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysviraston aikuissosiaali-, työllistymisen tuen sekä asumisen tuen palvelut, Työ- ja elinkeinotoimistojen palvelut sekä Kansaneläkelaitoksen palvelut. Kolmannen sektorin palveluista osa oli käyttänyt Kalliolan settlementin neuvontapiste NeRää sekä Vailla vakinaista asunto ry:n vertais- ja vapaaehtoistoiminnan keskus Vepaa. Palveluita käyttäessään he toivoivat myös työntekijöiltä ennakkoluulotonta asennetta.

Meit [asunnottomia] on niin vähän, niin meillä on täydellinen mahdollisuus yksilölliseen palveluun. Ni otettais ihmiset sitten yksilöinä, eikä että sä oot siinä ryppäässä asunnottomana. (H2)

Palveluja käytettäessä tärkeänä pidettiin, että työntekijällä on aikaa paneutua asiaan ilman kiireentunnetta. Lisäksi toivottiin, että työntekijät eivät vaihtuisi, jotta omaa elämäntilannetta ei tarvitsisi kertoa moneen kertaan.

Ainakin mun tapauksessa oli parempi, että sä annat aikaa ja rauhallisuutta sille yhdelle ja hän pääsee jaloilleen. (H2)

Kyky suunnitella tulevaisuutta on yksi Martha Nussbaumin toimintakykymahdollisuuksista. Yhtä lukuun ottamatta jokaisessa haastattelussa esiintyi lausahdus *päivä kerrallaan*. Moni kuitenkin suhtautui positiivisesti tulevaisuuteen ja kertoi asettaneensa tärkeitä tulevaan. Moni haaveili esimerkiksi matkailusta. Pääosin tulevaisuutta suunniteltiin maltillisesti. Haastatteluihin osallistuneista heillä, jotka asuivat asumispalveluyksikössä, oli tulevaisuuden haaveena jossain vaiheessa muuttaa asumaan vuokra-asuntoon.

Eihän sitä tiedä mitä tapahtuu. Kyl mul niin kun tähtäin on, aina on tähtäin johonkin. Koska sillon kun eli niin ku tuollakin [ulkona], niin se oli päivä kerrallaan. (H3)

Et siinä se on se tulevaisuus; päivä kerrallaan. Aina sanotaan, että ihmisellä on 7 hyvää vuotta ja 7 huonoa vuotta, niin mä odotan, että mulla on seuraavat 14 vuotta sitä hyvää. (H2)

Tämä kuvasti hyvin ajatusta siitä, että asunnottomuutta kokeneet keskittyvät selviytymään yhdestä päivästä kerrallaan ja vaikka parhaillaan olisi paikka missä asua, ei koskaan tiedä, mitä huomina tuo tullessaan. Haastatteluihin osallistuneista huokui toiveikkuus.

7 Johtopäätökset

Tekemieni haastatteluiden perusteella näyttää siltä, että kokemukset asunnottomuudesta vaikuttavat hyvinvointiin vielä asumaan muuttamisen jälkeen. Muutokset näkyivät voimakkaasti yksilön identiteetissä. Kokemus asunnottomuudesta ei ole pyyhittävä pois ja se voi vaikuttaa pidempäänkin siihen, kuinka yksilö näkee itsensä. Vaikutukset näkyivät siten, että haastatteluihin osallistuneet kertoivat nähneensä itsensä tänä päivänä voimakkaampina ja selviytyjinä. Toisaalta vaikutukset näkyivät myös heidän elämänasenteessaan, jota kuvasi sanonta *päivä kerrallaan*. Päivistä oli keskityttävä selviytymään yksi kerrallaan, sillä koskaan ei ollut varmaa tietoa siitä, mitä huomina toisi mukanaan. Ulkona asuvien kohdalla tämä oli hyvin ymmärrettävää, sillä päivien voi väittää koostuneen elintason liittyvistä perustarpeiden tyydyttämisestä, kuten syömisestä, nukkumisesta ja hygieniasta. Monen kohdalla mottona tuntui edelleen olevan *päivä kerrallaan*. Pohdin, voisiko heillä osaksi olla pelkoa menettää saavuttaneensa asunnon. Toimintakykyteorian mukaan yksilön toimintamahdollisuuksiin tulisi kuulua oman elämän suunnittelu. Aineistoni perusteella haastatteluihin osallistuneet olivat varovaisia tulevaisuuden suunnittelun suhteen. Kokemus asunnottomuudesta ei poista mahdollisuutta suunnitella tulevaisuutta, mutta voi vaikuttaa siihen.

Aineistostani paistoi eri kohdissa epäluottamus ihmisiä ja yhteiskuntaa kohtaan. Karkeasti ottaen voi todeta, että ulkona asuneen henkilön on vaikea rakentaa luottamusta toisiin ihmisiin tai luottaa yhteiskunnan tukevan haastavassa elämäntilanteessa. Luot-

tamuksenpuute voi joissain kohdissa vähentää mahdollisuuksia selättää hankaluuksia, joita ihminen kohtaa asunnottomana ollessaan. Myös se, että haastatteluihin osallistuneet eivät juuri olleet kertoneet asunnottomuudesta läheisille, johtui tulkintani mukaan luottamuksen puutteesta. Toisaalta mielenkiintoinen seikka oli, että haastatteluihin osallistuneet eivät kertoneet kokeneensa erityistä turvattomuutta ollessaan asunnottomia, mikä ei taas kieli epäluottamuksen tunteesta. Todennäköisesti syy siihen, että he eivät kertoneet läheisilleen asunnottomuudesta, oli monisyisempi ja siihen liittyi oletettavasti myös häpeäntunnetta.

Salonen (2013) on tutkinut hyvinvoinnin ja luottamuksen suhdetta toisiinsa. Kokemus asunnottomuudesta on voimakkaasti yhteydessä luottamukseen toisiin ihmisiin. Luottamus ihmisiin on keskimääräistä huomattavasti vähäisempää niiden kohdalla, joilla on taloudellisia hankaluuksia tai kokemuksia asunnottomuudesta. Asunnottomuutta kokeneet pitävät toisia ihmisiä selvästi vähemmän luotettavina, reiluna ja auttavaisina. (Salonen 2013: 139–142.) Aineistoni pohjalta olen samoilla linjoilla Salosen kanssa siitä, miten asunnottomuuden kokeminen vaikuttaa kykyyn rakentaa luottamusta. Kokemus asunnottomuudesta vaikuttaa myös toimintakykyteoriassa esitettäviin toimintamahdollisuuksiin. Teorian mukaan ihmisillä tulisi esimerkiksi olla mahdollisuus kiintyä itsensä ulkopuolisiin asioihin ja ihmisiin (Nussbaum 2011: 32–33). Aineistoni pohjalta kuitenkin näyttäisi siltä, että asunnottomuuden aikana ja sen jälkeen kiintyminen vaikeutuu joutuen juuri vaikeuksista luottaa ihmisiin.

Haastatteluita tehdessäni kohtasin luottamuksenpuutetta myös viranomaisia kohtaan. Yksi haastatteluihin osallistuneista otti minuun yhteyttä haastattelun tekemisen jälkeen ja kertoi epäröineensä jälkikäteen osallistumisestaan haastatteluun. Pyytämättä hän halusi kertoa syyksi epäluottamuksen ihmisiä kohtaan. Sovimme minun tekevän hänelle esimerkin, kuinka kirjoittaisin tuloksiin auki hänen haastattelunsa. Tekemäni esimerkin myötä hän huomasi hädin tuskin tunnistavansa aineistosta itseään. Tämän jälkeen hän halusi edelleen ilman minkäänlaista painostusta antaa suostumuksensa käyttää haastatteluaan opinnäytetyössäni. Muut haastatteluihin osallistuneet kertoivat antaneensa mielellään haastattelun, sillä he halusivat antaa oman panoksensa sille, että yritetään vaikuttaa huono-osaisten elämään. He kertoivat haluavansa voida vaikuttaa siihen, että kukaan toinen ei kokisi samaa, kuin mitä itse ovat joutuneet käymään läpi.

Laitostumisen pelko oli tärkeä seikka, joka kävi aineistostani ilmi. Myös asumispalveluyksiköissä asuneiden kohdalla haastatteluissa kävi ilmi, että haave olisi jossain vai-

heessa muuttaa ihan omaan asuntoon asumaan. Vuokra-asunnoissa asuneille haastatteluihin osallistuneille oli osalle tarjottu aiemmin asuntoa asumispalveluyksiköstä, mutta he eivät olleet ottaneet paikkaa vastaan. Asunnottomien haluttomuus muuttaa asumispalveluyksikköön tuli esiin myös työskennellessäni lähityössä. Asumispalveluyksiköitä ei välttämättä pystytä näkemään mahdollisena väliaikaisena ratkaisuna. Laitostumisen pelko kiteytyi siten, että asumispalveluyksikköön muuttamisen pelättiin heikentävän omaa toimintakykyä ja mahdollisuutta integroitua uudelleen yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Asumispalveluyksiköt ovat oiva vaihtoehto monelle, joka tarvitsee tukea asumisen suhteen. Kun Suomessa kuitenkin on tuhansia asunnottomia, ei voi olettaa kaikkien toimintakyvyn ja tarpeiden olevan samanlaiset. Toimintakykyteorian näkökulmasta yksilöllä tulisi olla mahdollisuus päättää itse asioistaan. Nämä mahdollisuudet rajoittuvat, kun ihminen ei voi itse päättää, missä muodossa asuu. Myös kontrolli omaan ympäristöön jää vajavaiseksi, kun yksilöllä ei ole mahdollisuutta päättää asumisen muotoaan. Täten mahdollisuus elää yhteisöissään itseään kunnioittavasti pienee, koska yksilö ei ole valinnut yhteisöään itse. (Nussbaum 2011: 32–34.)

Allardtin teoria rakensi toimivan ja selkeän pohjan opinnäytetyöni tekemiseen, koska objektiivisen listateorian pohjalta oli käytännönläheistä selvittää hyvinvointitekijöiden merkityksiä. Toisaalta Senin ja Nussbaumin toimintakykyteoria lisäsi syvyyttä tuoden myös eudaimonian näkökulmaa hyvinvoinnin tutkimiseen. Suuremmasta näkökulmasta pohdittuna tutkittaessa hyvinvointitekijöitä pelkän objektiivisten hyvinvointikäsitteiden perusteella katsaus jää kuitenkin mielestäni kapeaksi. Listateorian avulla oli toki helppo aloittaa selvitys hyvinvointitekijöiden merkityksistä ja luoda perustaa mahdollisille hyvinvointiaiheisille jatkotutkielmille.

Lähtökohtaisesti voidaan sanoa asunnottomuuden vaikuttavan negatiivisesti yksilön hyvinvointiin vielä senkin jälkeen, kun hän on muuttanut asumaan. Jos kokemuksia asunnottomuudesta ja asumaan muuttamisesta selvitettäisiin muistakin hyvinvointiteorioiden näkökulmista, olisivatko johtopäätökset tuloksista yhteneväiset verrattuna objektiivisen listateorian näkökulman kanssa? Mitä muuta uutta kohderyhmään liittyvää tietoa eri teorioiden näkökulmista olisikaan mahdollista tuoda esille?

8 Pohdinta

Työkokemus lähityössä ja opinnäytetyö kulkivat hyvin käsi kädessä. Opinnäytetyön tekeminen täydensi teoreettisella tasolla lähityöstä kertynyttä työkokemusta. Halusin alusta asti tehdä opinnäytetyön yhteydessä lähityöhön, koska siinä työskennellään asunnottomuuden parissa ja työmenetelmät ovat kiinnostavia. Asunnottomuus on aiheena ja ilmiönä ohjannut opintojani tutkinnon alusta asti.

Aloittaessani opinnäytetyöni tekemistä teimme sitä opiskelutoverini kanssa yhdessä. Hänellä kuitenkin muuttui elämäntilanne niin, että tein opinnäytetyöni yksin loppuun. Opiskelutoverini oli mukana rakentamassa teoriapohjaa opinnäytetyölle ja toteutimme haastattelut hänen kanssaan yhdessä yhtä lukuun ottamatta. Hän oli henkisesti tuke-
massa ja pidimme hänen kanssaan aivoriihiä vielä opinnäytetyön tekemisen loppumet-
reilläkin. Aluksi myös sovimme, että hän tekisi haastattelut yksin, koska minä olin sa-
manaikaisesti lähityössä työntekijänä. Päädyimme kuitenkin tekemään haastattelut
siten, että myös minä olin niissä mukana, mutta opiskelijatoverini toimi päähaastatteli-
jana. Tämä oli toimiva ratkaisu, sillä minun oli helppo seurata haastatteluiden kulkua
vierestä ja syventää kysymyksiä tarpeen tullen.

Lähityö oli kiinnostava työelämäkumppani ja pystyin työstä nousevista kysymyksistä
muotoilla opinnäytetyöni. Pohdin myös sitä, kuinka eettisyys taataan, kun minä työntekijänä olen ollut työskentelemässä aiemmin osan haastatteluun osallistuneiden kanssa. Lähtöasetelmaa pystyi kuitenkin hyödyntämään kuten esimerkiksi monissa antropologisissa tutkimuksissa, joissa tutkija tuntee tutkittavien taustaa eikä sitä pyritä häivyttämään, vaan nimenomaan hyödyntämään. Tuntemalla osan haastatteluihin osallistuneiden taustaa ja elämäntilanteita, pystyin syventämään kysymyksiä, kun lähtökohdat olivat tiedossani.

Työntekijän rooliini haastatteluiden tekeminen vaikutti siten, että en voinut kertoa muille lähityöntekijöille haastatteluissa nousseita yksityiskohtia, jotka olisivat rikkoneet haastatteluihin osallistuneille lupaamaani vaitiolovelvollisuutta. Minun tuli tiedostaa tämä ja pystyä erottelamaan toisistaan asiat, jotka liittyivät työskentelyyn ja opinnäytetyön tekemiseen. Haastatteluissa ilmenneiden seikkojen salassapito oli tärkeää, jotta haastatteluihin osallistuneet henkilöt voisivat luottaa minuun tutkielman tekijänä. Täten he voisivat vastata haastattelukysymyksiin mahdollisimman rehellisesti ja niin, että vastauksista ei jää pois olennaisia asioita. Kaksoisrooliini työntekijänä ja opinnäytetyön tekijänä

on mahdollisesti siltikin voinut vaikuttaa tutkielman luotettavuuteen, vaikka olen pitänyt salassapitovelvollisuudestani kiinni.

Aloittaessani opinnäytetyöni tekemisen ymmärsin työkokemukseni perusteella haastatteluihin osallistuvien tavoittamisen olevan ehkä hankalaa, mutta mahdollista. Ajattelin alun alkaen olevan vaikeaa saada kiinni haastatteluihin pyydettyjä ja ylipäättään kysyä halukkuutta osallistua haastatteluihin, sillä osalla oli päihdeongelma. Näin ollen pidin mahdollisena, että sovitut haastatteluiden ajankohdat saattavat unohtua. Henkilöitä saatiin kyllä lopulta kiinni, mutta tilanteet joidenkin kohdalla muuttuivat; oli terveysongelmia, asunto oli menetetty uudelleen eikä haastatteluihin haluttu osallistua aiheen arkaluonteisuuden vuoksi. Minun oli laajennettava kriteereitä koskemaan myös kulunutta vuotta 2016. Yhdessä tapauksessa haastateltava kyllä muisti perua alkuperäisen haastatteluajan, koska hänelle tuli muuta menoa, mutta uutta aikaa ei onnistuttu sopimaan. Erästä lähdettiin tavoittelemaan Helsingin ulkopuolelta päihdekuntoutuslaitoksesta. Yksi henkilö ei tahtonut osallistua, koska hän oli kyllästynyt osallistumaan haastatteluihin.

Jouduin pohtimaan myös päihderiippuvuuden roolia haastatteluja tehdessäni. Osa haastatteluihin osallistuneista kärsi päihdeongelmista, mutta eivät kaikki. Voiko eettisyyden kannalta henkilöä pyytää osallistumaan haastatteluun tai antamaan haastattelun ollessaan päihtynyt? Jos haastatteluun ei voi osallistua päihtyneenä, se rajoittaa haastatteluihin osallistuvien määrää, sillä joidenkin kohdalla ei välttämättä ole hetkeä, jolloin ei olisi päihtynyt. Toisaalta onko eettisesti oikein haastatella ihmistä jopa niin päihtyneessä mielentilassa, että hän ei jälkeinpäin muista osallistuneensa haastatteluun? Loppupeleissä en kohdannut tilannetta, jossa esimerkiksi haastattelun aikana haastatteluun osallistunut olisi ollut silminnähden päihtyneenä. Aihetta oli kuitenkin tarpeellista pohtia etukäteen. En päätenyt tekemään päätöksiä aiheesta etukäteen, vaan päätin miettiä asiaa tilannekohtaisesti.

Kaiken kaikkiaan hyvinvointi voidaan määritellä kuitenkin niin monesta eri näkökulmasta, että samaa aihetta olisi tarpeellista tutkia myös muiden hyvinvointiteorioiden viitekehysistä, jotta asunnon saamiseen liittyvästä hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä saataisiin kattavampi yleiskäsitys. Kuten Martelakin (2013) kirjoittaa, kaiken kaikkiaan meillä ei vaikuta olevan mitään yksiselitteistä kaikkien hyväksymää vastausta siihen, minkälainen ihmiselämä on tavoitteleminen arvoista. Olen samaa mieltä Martelan (2013) kanssa hänen todetessaan, että toisaalta yhteiskunnallisen päätöksenteon

tasolla tarvitsemme välttämättä jonkinlaista yhteisymmärrystä siitä, minkälaiset asiat ja elämäntavat ovat edistämisen arvoisia.

Jatkossa olisi mielekästä tutkia myös lähityön työmenetelmiä enemmän. Asiakkaita voisi haastatella riippumatta siitä, minkä tilanteen vuoksi heidän kanssaan on työskennelty. Näin voitaisiin erotella työn vahvuuksia sekä kehittämiskohteita. Työ on hyvin rajatonta ja työtehtävät äärimmäisen vaihtelevia, mikä tekee työn tutkimisesta haastavaa. Tutkimalla lähityötä enemmän voisi kuitenkin tehdä työstä entistä asiakaslähtöisempää sekä sanottaa työtä ja sen myötä viedä sen vahvoja puolia muihinkin sosiaaliohjauksen työpaikkoihin.

Keskustellessani ihmisten kanssa asunnottomuudesta olen usein kuullut väitteen, että asunnoton valitsee elämäntavakseen olla asunnoton, koska ei halua elää osana yhteiskuntaa. Haastatteluiden perusteella uskallan väittää, että todennäköisempää kuin että ihminen valitsee olla asunnoton, on se, että asumaan muuttamisen mukana tulevat muutokset elämässä ovat pelottavia tai eivät vastaa ajatuksia asumisen muodosta. Vaihtoehdot eivät välttämättä vain ole sopivat jokaiselle. Toinen seikka on, että asumaan muuttaminen on suuri muutos, joka vaatii aikaa totutella uuteen elämäntapaan.

Opinnäytetyön tekeminen oli opettavainen prosessi, jonka myötä pystyin perehtymään marginaaliryhmässä eläneisiin henkilöihin ja heidän kokemuksiinsa hyvinvoinnista ja asunnottomuudesta. Asunnottomuus on vakava, monisyinen, yhteiskunnallinen ongelma, jonka tutkimista ei mielestäni voi lopettaa niin kauan kuin ongelma on olemassa. Se, mitä olen asunnottomuudesta opinnäytetyöni sekä työkokemuksen perusteella opinut, on että kuka tahansa voi joutua asunnottomaksi.

Lähteet

Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Asunto ensin 2016. Verkkodokumentti. <<http://asuntoensin.fi/>>. Luettu 26.10.2016

Asuminen ja tukitoiminta n.d. Sininauhaliitto. Verkkodokumentti.

<<http://www.sininauhaliitto.fi/asuminen-ja-tukitoiminta/aimo-tukee-asunnon-saamista-ja-asumisen-sujumista>>. Luettu 13.5.2016.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. 2015. Asunnottomat 2015. Julkaistu 10.2.2016. Verkkodokumentti. <<http://www.ara.fi/fi->

[FI/ARAtietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2015\(38041\)](http://www.ara.fi/fi-)>. Luettu 13.5.2016.

Asumispalvelu 2016. Pelastusarmeija. Verkkodokumentti.

<<https://www.pelastusarmeija.fi/paikkakunnat/helsinki/asumispalvelu>>. Luettu 13.5.2016.

Asumispalvelut n.d. Helsingin Diakonissalaitos. Verkkodokumentti.

<<https://www.hdl.fi/fi/palvelut/asumispalvelut>>. Luettu 13.5.2016.

Asunnottomuus ilmiönä n.d. Asunto ensin. Verkkodokumentti.

<http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunnottomuus>. Luettu 13.5.2016.

Edunvalvonnan tarve ja sen järjestäminen n.d. Maistraatti. Verkkodokumentti.

<<http://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/holhoustoimi/Edunvalvonnan-tarve-ja-sen-jarjestaminen/>>. Luettu 5.10.2016

ETHOS - yleiseurooppalaisen asunnottomuuden muodot. n.d. Verkkodokumentti.

<http://www.asuntoensin.fi/files/2060/Ethos_FI.pdf>. Luettu 13.5.2016.

Haybron, Daniel M. 2008. The Pursuit of Unhappiness: The Elusive Psychology of Well-Being. Oxford: OUP.

Helsingin kaupunki 2015a. Asumisen tuki. Julkaistu 18.3.2015. Verkkodokumentti. <<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/asunnottomien-tuet-ja-palvelut/astu/>>. Luettu 13.5.2016.

Helsingin kaupunki 2015b. Hietaniemenkadun palvelukeskus. Julkaistu 12.4.2016. Verkkodokumentti. <<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/asunnottomien-tuet-ja-palvelut/palvelukeskukset/>>. Luettu 13.5.2016.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Honkakoski, Sanna – Marjanen, Anna 2013. Uusien asukkaiden odotukset Ruusulan-
kadun asumispalveluyksiköstä. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto. Saatavilla myös sähköisesti osoitteessa:
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/58446/Marjanen_Anna_Honkakoski_Sanna.pdf?sequence=1>. Luettu 10.10.2016.

Hussi, Taina 2003. Sosiaalinen raportointi – menetelmä asiakastyössä syntyneen tiedon prosessointiin. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2003:10. Saatavilla myös sähköisesti:
<http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/5f79c6804a1563cc9693f6b546fc4d01/10_sosiaalinen_raportointi.pdf?MOD=AJPERES>. Luettu 13.5.2016.

Jukka, Tuulia. Pitkäaikaisasunnottomasta vuokralaiseksi. Kokemuksia Rukkilan asumisyhteisöstä. Opinnäytetyö 2013. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Saatavilla myös sähköisesti osoitteessa:
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/59728/Jukka_Tuulia.pdf?sequence=1>. Luettu 10.10.2016.

Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko 2012. Etsivässä työssä. Nuorten keskus. Helsinki: LK kirjat / Lasten keskus.

Kainulainen, Sakari – Saari, Juho 2013. Koettu huono-osaisuus Suomessa. Teoksessa Niemelä, Mikko – Saari, Juho (toim.): Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Helsinki:

Kelan tutkimusosasto. 22–43. Saatavilla myös verkossa:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40230/Huono-osaisten_hyvinvointi.pdf?sequence=1>. Luettu 13.5.2016.

Kainulainen, Sakari 2006. Hyvinvointitutkimus Suomessa väitöskirjojen valossa. Teoksessa Hämäläinen, Juha – Laurinkari, Juhani – Vornanen, Riitta (toim.): Hyvinvointi ja turvallisuus 2000-luvulla. Kuopio: Kuopion yliopisto. 19–55.

Kotiranta, Hanna – Pajula, Tiina 2009. Espoolaisten asunnottomien kokemuksia kodittomuudestaan. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Psykososiaalinen työ. Saatavilla myös sähköisesti osoitteessa:

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4209/KotirantaHanna_PajulaTiina.pdf?sequence=1>. Luettu 10.10.2016.

Lagerspetz, Eerik 2011. Hyvinvoinnin filosofia. Teoksessa Saari, Juho (toim.): Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus. 79–105.

Luottotietojen menetys eli maksuhäiriömerkintä 2015. TalousSuomi. Verkkodokumentti. Julkaistu 30.12.2015. <<http://www.taloussuomi.fi/lainat-ja-vipit/luottotietojen-menetys-eli-maksuh%C3%A4iri%C3%B6merkint%C3%A4>>. Luettu 5.10.2016

Martela, Frank 2013. Onnellisuus. Portti filosofiaan. Verkkodokumentti. Päivitetty 23.9.2014. <<http://filosofia.fi/node/6578#Kirjallisuus>>. Luettu 10.10.2016.

Matalan kynnyksen toiminta 2016. Vailla vakinaista asuntoa ry. Verkkodokumentti. <<http://vvary.fi/matalan-kynnyksen-toiminta/>>. Luettu 13.5.2016.

Mattila, Antti S. 2009. Hyvinvoinnin teorit. Terveyskirjasto. Verkkodokumentti. Julkaistu 16.12.2009. <http://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=ont00039>. Luettu 14.10.2016.

Niemi, Hanne Sinikka 2014. Tuetun asumisen kehukset asunnottomien asumisyksikössä. Pro gradu- tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalityö.

Nussbaum, Martha C. 2011. Creating capabilities. The Human Development Approach. Harvard: Harvard University Press.

Osallisuus 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 22.2.2016. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>>. Luettu 13.5.2016.

Pellinen, Miina – Peltola, Katja 2013. Kotia kohti. Pitkäaikaisasunnottomien kokemuksia asumispalveluyksikössä asumisesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonisen sosiaalityön suuntautumismuutos. Saatavilla myös sähköisesti osoitteessa.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/66317/Pellinen_Miina_Peltola_Katja.pdf?sequence=1>. Luettu 10.10.2016.

Pentikäinen, Elina – Vanttaja, Tanja 2011. Asunnosta kodiksi. Dialogin avulla onnistuneeseen asumiseen. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Hyvinvointi ja toimintakyky. Sosiaalialan koulutusohjelma. Saatavilla myös sähköisesti osoitteessa:

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34169/Pentikainen_Elina_Vanttaja_Tanja.pdf?sequence=1>. Luettu 10.10.2016.

Pirhonen, Jari 2013. Toimintamahdollisuudet vanhojen ihmisten pitkäaikaishoidossa. Martha C. Nussbaumin teoria etnografisen tutkimuksen valossa. Gerontologia 27 (2), 2013. Tampereen yliopisto. Saatavilla myös verkossa:

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97033/toimintamahdollisuudet_vanhojen_2015.pdf?sequence=1>.

Päiväkeskukset n.d. Sininauha. Verkkodokumentti. <

<http://www.sininauhaliitto.fi/asuminen-ja-tukitoiminta/paivakeskukset>>. Luettu 26.10.2016.

Saari, Juho 2005. Köyhyyspolitiikka. Johdatus sosiaalipolitiikan ytimeen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Saari, Juho 2011. Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus.

Sahala, Heli 2000. Asiakkaiden omien rahavarojen käsittely sosiaali- ja terveystoimessa. Yleiskirje 4/8/200. Kunnat.net. Verkkodokumentti. Julkaistu 27.1.2000. <

<http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/yleiskirjeet-lausunnot/yleiskirjeet/2000/Sivut/Y4802000-asiakkaiden-omien-rahavarojen.aspx> >. Luettu 5.10.2016.

Salonen, Anna Sofia 2013. Teoksessa Niemelä, Mikko – Saari, Juho (toim.): Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. 126–145. Saatavilla myös verkossa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40230/Huono-osaisten_hyvinvointi.pdf?sequence=1>. Luettu 26.10.2016..

Sen, Amartya 1993. Capability and Well-Being. Teoksessa Nussbaum, Martha C. – Sen, Amartya (toim.): The Quality of Life. Oxford: Clarendon Press. 30–53.

Simpura, Jussi – Uusitalo, Hannu 2011. Hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys. Teoksessa Saari, Juho (toim.): Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudamus. 106–139.

Sininauhasäätiö n.d. Sininauhaliitto. Verkkodokumentti. <<http://www.sininauhaliitto.fi/organisaatio/sininauhasaatio> >. Luettu 13.5.2016.

Suomen perustuslain pykälä 19 oikeudesta sosiaaliturvaan 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999.

Tietoa asunnottomuudesta 2016. Asunto ensin. Verkkodokumentti. <<http://asuntoensin.fi/tietoa/>>. Luettu 26.10.2016.

Vilkkumaa, Ilpo 2010. Capability, Sen ja Nussbaum. Tätäkin voisi tutkia. Kuntotusportti. Verkkodokumentti. Julkaistu 30.4.2010. <http://www.kuntotusportti.fi/portal/fi/ajankohtaista/tatakin_voisi_tutkia?bid=117>. Luettu 2.7.2016.

Haastattelurunko

Haastattelurunko

Tausta

Nykyinen elämäntilanne
 Missä asut tällä hetkellä ja milloin olet muuttanut? (Esim. yksityinen vuokra-asunto, asumispalveluyksikkö ym.)
 Ammatti / Koulutus?
 Toimeentulo
 Ikä 30-40, 41-50, 51-60, 61-70, 71-80
 Miten tai miksi jäit asunnottomaksi?

Elintaso (having)

Asunto
 Muutoksia toimeentulossa?
 Terveystila
 Turvallisuus, turvallisuudentunne
 Mitä muuta tulee mieleen?

Yhteisyyssuhteet (loving)

Yhteisölliset tarpeet
 Uudet yhteisöt, onko vanhat jääneet?
 Harrastukset, naapurusto
 Olosuhdeystävät?
 Onko ollut erityistä merkitystä näillä?
 Positiiviset ihmissuhteet
 Rakkaus Parisuhde, lapset -> suhteet muuttuneet?
 Huolenpito Itsestä, mahdollisuudet huolehtia muista
 Sosiaaliset verkostot
 Lähimmäisen tuki asunnottomana tai muuttamisen prosessissa
 Sosiaaliset turvaverkot -> kuinka ovat muuttuneet?
 Olivatko luotettavat asunnottomana ollessa?
 Auttoiko joku, kun olit asunnoton?
 Käsitys itsestä yhteiskunnan jäsenenä.
 Minkälaisiin yhteisöihin kuulut?
 Kuuluitko yhteisöihin silloin, kun olit asunnoton?

Itsensä toteuttaminen (being)

Itsensä toteuttaminen
 Mieluisa vapaa-ajan tekeminen
 Status – ulkoisen arvostuksen merkitys
 Vaikuttiko asunnottomuus siihen, kuinka näet itsesi?

Millaisia muutoksia asunnottomuuden kokeminen teki nykyiseen identiteettiisi?
Tulevaisuuden näkymät? Ennen verrattuna nyt

Toimintakyky ja –mahdollisuudet

Mahdollistaako asunto jotain sellaista, mikä oli mahdotonta asunnottomana ollessasi?

Esim. tapaamiset, asioiden hoitamiset, mitä muuta?

Mikä rooli kodilla on muuta kuin yösija?

Mikä oli tärkein arkeesi vaikuttava hyvinvointia parantava tekijä? Entä nyt?

Mitä palveluita käytit asuessasi ulkona?

Kuinka asunnottomuutta mielestäsi voisi ratkaista?

Terveiset päättäjille?

Käsitys yhteiskunnasta: ennen vs. nyt

Suostumuslomake haastatteluihin osallistuville

Suostumuslomake tutkielman haastatteluun osallistuvalle

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Metropolian Ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä asunnottomuutta kokeneiden, mutta asumaan muuttaneiden henkilöiden kokemuksista liittyen hyvinvoinnin toteutumiseen sekä tärkeimmistä hyvinvoinnin toteutumiseen liittyvistä tekijöistä. Tavoitteenamme on nostaa esiin kokemuksia asunnottomuudesta hyvinvoinnin ja siihen vaikuttavien tekijöiden näkökulmasta sekä kuinka ne muuttuvat henkilön muuttaessa asumaan.

Haastatteluihin osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää missä vaiheessa hyvänsä. Kaikki taustatyö, teoria ja suunnitelmat ovat luettavissanne niin halutessanne.

Haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan. Tutkielman tekijöinä turvaamme henkilöllisyyttenne pitämällä kaikki tunnistetiedot salassa opinnäytetyön tekemisen ajan että sen jälkeen ja hävittämällä kaiken materiaalin niin, että vain itse opinnäytetyö jää valmiina jäljelle. Sitaatit, jotka saattavat tulla opinnäytetyöhömme, muodostetaan niin, ettei niiden sanojaa voida tunnistaa.

Opinnäytetyömme on tarkoitus valmistua vuoden 2016 lopussa ja sen saa luettavaksi ja halutessanne omaksi kopioksi.

Lisätietoja antavat:

Nora Lehtonen
nora.lehtonen@metropolia.fi
050 xxx xxxx

Lauri Lilleberg
lauri.lilleberg@metropolia.fi
050 xxx xxxx